

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Bakalářská práce

Možnosti středoškolského vzdělávání absolventů zvláštní školy

Vedoucí práce : Mgr. Marie Ortová

2006

Eva Kopečná

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Marii Ortové, vedoucí mé práce, jenž mi bakalářskou práci v průběhu kontrolovala a napomohla k úspěšnému zpracování.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Možnosti středoškolského vzdělávání absolventů zvláštní školy zpracovala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů a literatury.

2. Tuto práci nepředkládám k obhajobě na jiné škole.

3. Souhlasím s publikováním své bakalářské práce na internetových stránkách Jaboku.

Datum : 26.05.2006

Eva Kopečná

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Změna názvu zvláštní školy.....	5
3. Lehká mentální retardace.....	6
4. Speciální vzdělávací potřeby.....	8
5. Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.....	9
5.1 Výstupní hodnocení	10
5.2. Kariérové poradenství.....	12
5.3 Člověk a svět práce.....	13
5.4 Výchovný poradce.....	14
5.5 Informační a poradenská střediska úřadu práce	15
5.6 Rodina a vzdělání.....	17
6. Možnosti středoškolského vzdělávání pro absolventy se speciálními vzdělávacími potřebami.....	19
6.1 Organizace středního vzdělávání.....	19
6.2 Charakteristika učilišť.....	20
6.3 Profil absolventa.....	24
6.4 Výsledky vzdělávání v OU a SOU.....	25
6.5 Charakteristika praktické školy	28
7. Rekvalifikace.....	29
7.1 Formy rekvalifikace.....	30
8. Výzkumné šetření diplomové práce.....	32
8.1.Předmět výzkumu.....	32
8.2 Cíl dotazníkové šetření.....	34
8.3 Hypotéza bakalářské práce.....	34
8.4. Použité techniky a metody výzkumu	35
8.5 Objekt výzkumu.....	36
8.6 Výsledky dotazníkového šetření.....	36
9. Závěr.....	40
10. Resumé.....	42
11. Seznam literatury.....	43
12. Přílohy.....	46
12.1 Seznam použitých zkratk.....	46

12.2 Platnost učebních dokumentů učebních oborů skupiny E – odborných učilišť.....	47
11.3 Dotazník Profese.....	52

1. Úvod

Na začátku bakalářské práce je nutné ozřejmit název mé práce Možnosti středoškolského vzdělávání absolventů zvláštní školy. Název zvláštní škola v této práci nenajdete, ale najdete jej pod jiným, současně platným názvem základní škola nebo základní škola praktická. Tyto změny názvu zvláštní školy nabyly účinnosti od 31. března roku 2006. Zpravidla je zvláštní škola považována pro děti s nedostatky psychických vlastností a sníženými schopnostmi užívat nabytých informací (vzdělání). Myslím si, že pro mnohé z nás nové označení základní škola nebo základní škola praktická pro zvláštní školu je nezažité, nemáme ho v živé paměti, protože legislativa školského zákona se neustále mění. Proto jsem zvolila název diplomové práce Možnosti středoškolského vzdělávání absolventů zvláštní školy, neboť toto označení je ve společnosti dosud známé.

V první kapitole diplomové práce jsou vysvětleny změny označení zvláštních škol, druhá až pátá kapitola školám je věnována dětem s lehkou mentální retardací.

Po ukončení povinné školní docházky je možná volba pokračování vzdělávání třemi způsoby. Děti s lehkou mentální retardací zpravidla navštěvují praktickou školu (PrŠ), odborné učiliště (OU), malá část absolventů studuje střední odborné učiliště (SOU). Tuto volbu je možno považovat ve značné míře za zlomovou, protože předurčuje budoucí pracovní uplatnění velké části populace, a to jak z hlediska charakteru práce, tak z hlediska vykonávané profese (povolání).

Úroveň vzdělání jedince je vnímána jako jedna z jeho nejdůležitějších charakteristik, neboť velmi významným způsobem ovlivňuje jeho profesionální, tak i soukromý život. Úroveň vzdělání spolu s oborem vzdělání do značné míry určuje, jaké profese a pozice může člověk vykonávat, a tedy jakých příjmů a životní úrovně může dosáhnout. Do jaké míry následně získané znalosti a dovednosti v profesním životě uplatní, potom závisí na charakteristice pracovního místa, které budou vykonávat, a na požadavcích a nárocích, které budou s tímto pracovním místem spojeny. Existuje řada způsobů, jak charakterizovat práci vykonávanou v zaměstnání. Jedním z nich je rozdělit ji na práci manuální, intelektuální či duševní, na práci s lidmi a na práci s informacemi. Převážně pro pracovní uplatnění v manuálních a manipulačních činnostech si žáci volí vzdělávání v učebních nebo studijních oborech středních odborných učilišť.

Uplatnění této skupiny absolventů na trhu práce není jednoduché, protože žáci z prostředí rodin, které jsou ohroženy sociálním vyloučením, ať již z důvodů sociálních či z důsledku souběhu znevýhodnění sociálního a kulturního, tvoří většina absolventů s lehkou mentální retardací.

Sociokulturně znevýhodňujícím prostředím je takové sociální a kulturní prostředí, které dítěti znesnadňuje zapojení do hlavního vzdělávacího proudu.

Lze konstatovat, že významné procento dětí pocházejících z romského prostředí náleží do skupiny dětí se sociokulturním znevýhodněním.

Pravděpodobnost, že tito žáci budou pokračovat ve svém vzdělávání, ukončí úspěšně střední školu nebo přípravu na povolání a budou úspěšní na trhu práce, je nejen regionálně odlišná, ale i odlišná díky postavení rodiny a postavení samotného žáka ke vzdělání a k práci.

Velmi významnému vztahu mezi vzděláním rodičů a jejich dětí a důsledkům tohoto vztahu je věnována pozornost v páté kapitole.

Míra participace na dalším vzdělávání absolventů vycházející z SOU a OU daleka nezávisí pouze na zájmu a aktivitě zaměstnavatele, ale i na ochotě, motivaci a schopnosti jedince dále se vzdělávat a pracovat na svém profesionálním profilu. Možnosti dalšího vzdělávání absolventů s lehkou mentální retardací, vycházející ze středních škol jsem zvolila možnosti rekvalifikačních kurzů v kapitole sedm.

Pro konkretizaci středoškolského vzdělávání absolventů s lehkou mentální retardací jsem zvolila dvě školy tohoto typu, s úmyslem poukázat na případné rozdíly v možnostech vzdělávání a možnostech pracovního uplatnění. Protože bydlím v obci nedaleko Třebíče, vybrala jsem pro tento účel tamější Základní školu Třebíč, Cyrilometodějská 22 (dříve se škola nazývala Speciální škola). Zajímalo mě jaké mají děti devátého ročníku možnosti získat výuční list na SOU a OU v třebíčském regionu a jaké mají šance uplatnit se v zaměstnání, přičemž vím, že v Třebíči a okolí je vysoká celková nezaměstnanost.

Školu jsem navštívila dvakrát, s cílem získat od výchovného poradce informace o škole. Pro bakalářskou práci bylo nutné seznámit se s systémem výuky těchto žáků, možnosti kariérového poradenství zaměřené na profesní orientaci absolventů.

Jedná se o školní zařízení věnující se péči, výchově a vzdělávání dětí s širokou škálou postižení a dětí, které jsou z nejrůznějších důvodů neúspěšné v jiných typech škol.¹ Škola má devět postupných ročníků, jedenáct tříd, se sníženým počtem žáků ve třídě. Devátý ročník má třídy A. a B.

Výchovný poradce hovořil o malé nabídce středoškolského vzdělávání i o nesnadném pracovním uplatnění třebečských absolventů. Na malém městě není tolik negativních vlivů na patnáctileté dítě jako v Praze. Bližší informace o škole jsou v kapitole č. 5 a v závěru práce.

Protože studuji v Praze, vybrala jsem si pro účel diplomové práce Základní školu praktickou, v ulici Slezská 1486/68, Praha 3 (předchozí název školy byl Zvláštní škola). Škola vzdělává jedince s lehkým až středně těžkým mentálním postižením, kombinovanými vadami a specifickými poruchami. Škola má třináct tříd. Ve škole naleznete speciálně pedagogické centrum.² Tato škola je odloučené pracoviště Základní školy praktické a praktické školy, Vinohradská 54, Praha 2.³

Měla jsem možnost na blokové měsíční praxi poznat devátý ročník třídy A. a B. této školy. Při zúčastněném pozorování jsem se snažila pochopit u žáků jejich mentalitu, učební schopnosti, zájmy, priority, dále systém, metody a formy vyučování a celkovou výchovu absolventů, jejich důvody pro volbu daného povolání, i co obnáší zmiňovaný termín děti z sociokulturního znevýhodnění se sociálně patologickými jevy.

Celkový prospěch a postoj ke vzdělávání žáků není příliš dobrý, o rodinách učitelé mluvili jako o nefunkčních.

¹Škola poskytuje kurzy pro doplnění vzdělání. Kurzy na doplnění vzdělání jsou pro absolventy pomocné školy (v současnosti označené ZŠ speciální), kteří ji nedokončili nebo dospělé občany, kterým nebylo dříve umožněno vzdělání. Po absolvování příslušného počtu ročníků a ukončení povinné školní docházky jsou znalosti klientů ověřovány závěrečnou zkouškou a škola vydává Vysvědčení o ukončení kurzu. V současné době probíhají kurzy: při Denním stacionáři třebečské charity v Borovině na Okružní ulici a v ÚSP Jinošov u Náměstí nad Oslavou.

²SPC poskytuje diagnostické, poradenské a terapeutické služby pro handicapované jedince, jejich rodiče a konzultace pro pedagogické pracovníky. Provádí psychologická a speciálně pedagogická vyšetření a v případě potřeby různé terapie.

³Odloučené pracoviště pro školu znamená, že ředitel školy a výchovný poradce sídlí v ulici Vinohradská 54.

Tuto pražskou školu navštěvuje z celkového počtu žáků, čtyřicet pět procent Romů. Romské děti jsou zařazeny nejčastěji do základní školy praktické z řady důvodů, pro které lze použít souhrnný výraz nízká sociální a kulturní úroveň rodiny.

V Praze pro patnáctileté dítě je mnohem více negativních nástrah se sociálně patologickými jevy. Rodiny žijí více anonymně, jejich nefunkčnost, chudoba a sociální vyloučení, zanedbávání výchovy vlastního dítěte, konzumace alkoholu či jiných drog dětmi, není pro veřejnost nějak zajímavá, v Praze se lidé o své okolí tolik nezajímají jako na malém městě či vesnici.

Pro diplomovou práci jsem vypracovala dotazník s názvem Profese⁴. V dotazníku jsem se zaměřila na motivaci absolventů ZŠ praktických v Praze a v ZŠ v Třebíči k profesnímu uplatnění. Zajímaly mě v rámci dotazníkového šetření názory absolventů na jejich volbu učebních oborů, informovanost žáků o trhu práce a názory absolventů na zaměstnání. V textu jsou vloženy procentuální výsledky dotazníkového šetření. Dotazník vyplnilo padesát pět absolventů z výše uvedených škol.

Výsledky dotazníkového šetření naleznete v kapitole s názvem Informační a poradenská střediska úřadu práce, Rodina a vzdělání, Charakteristika učilišť a v kapitole Výsledky středoškolského vzdělávání absolventů. Podrobné informace o výzkumném šetření naleznete v kapitole osm.

Zatímco prvním zlomovým bodem životní cesty mladého člověka je volba vzdělávací dráhy a naplnění této volby, dalším důležitým životním momentem je vstup do světa práce po ukončení prvotního vzdělávání. V rámci tohoto výzkumu není pozornost soustředěna na očekávání žáka v průběhu studia a na jejich naplnění, ale zaměřuje se na motivace absolventů pro pracovní uplatnění, pro budoucí zaměstnání, dále hodnocení jejich představ v okamžiku konfrontace s jejich reálnou situací při vstupu na trh práce.

Cílem této práce je zjistit jaké mají absolventi s lehkou mentální retardací možnosti středoškolského vzdělávání, dále jaké mají možnosti pracovního uplatnění v třebíčském regionu a v Praze, a jakou mají absolventi motivaci k budoucímu povolání.

⁴Viz Příloha č.3

2. Změna názvu zvláštní školy

Ve školním zákoně byli vymezeny samostatně druhy speciálních škol (např. speciální základní škola, zvláštní škola, pomocná škola, odborné učiliště, praktická škola).⁵ Nová právní úprava s takovým vymezením již do budoucna nepočítá, a to především podle novely školského zákona⁶ s označením zvláštní škola. Podle předchozích právních předpisů je základní školou, ale odlišuje se od základní školy běžného typu (pomocná škola má současné označení základní škola speciální).⁷

To znamená, že škola je zřizována pro žáky se zdravotním postižením se speciálními vzdělávacími potřebami. V praxi to ovšem neznamená, že by zvláštní školy zanikly. Postavení bývalých škol po přijetí nového školského zákona se nezměnilo, fungují a existují, jejich učitelé se stále starají o vzdělávání žáků s lehčím mentálním postižením.

Zvláštní škola v ulici Slezská v Praze si tímto ustanovením změnila svůj název na Základní škola praktická. Zvláštní škola v Třebíči změnila svůj název na Základní škola Třebíč, Cyrilometodějská 22. Zvláštní školy se mohou spojit se základní školou, jedná se o speciální třídy se vzdělávacím programem, který specifika těchto dětí respektuje.⁸

Zřizovatelům⁹ je dáno právo určit název školy, při stylizaci názvů mohou použít buď druh¹⁰ nebo typ školy s možností uplatnit charakterizující přívlastek, eventuálně čestný název. Název právnické osoby vykonávající činnost školy musí obsahovat označení druhu nebo typu školy. To znamená, že druh školy vždy odpovídá určitému oboru vzdělání, v tomto případě základní škole. Typ školy se odlišuje v rámci určitého druhu podle jejich zaměření, tedy vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

⁵Podle § 28 a násl. zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol.

⁶§ 185 odst.3 zákona č. 561/2004 Sb., od 1. ledna roku 2005 nabývá účinnost zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

⁷Žáci zvláštních škol a pomocných škol nezískávali základní vzdělání. Díky novele školského zákona již mají dosažené základní vzdělání. Žáci se středním a těžkým mentálním postižením se vzdělávají v základní škole speciální (jde o současné pomocné školy a rehabilitační třídy pomocných škol), podle RVP pro speciální školy.

⁸Podle § 186 odst.1 č. 561/2004 Sb., školy byly povinny uvést změny názvu své školy ve školském rejstříku, nejpozději do 31. března 2006.

⁹Zřizovatelem školy může být kraj, obec a dobrovolný svazek obcí podle § 8. odst.1 zákona č. 561/2004 Sb.

¹⁰Podle § 7 odst.3 č. 561/2004 Sb. Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.

Nejsou to přece jiné děti, než děti z běžných základních škol. Od toho se pak odvíjela myšlenka, že všechny děti s lehkým mentálním postižením budou chodit do základní školy a budou se učit podle vzdělávacího programu, který odpovídá jejich možnostem a schopnostem. Tedy podle vzdělávacího programu zvláštní školy (s redukováným učivem, pomocí speciálních metod a forem práce a pomocí speciální prostředků) a učit je budou ti, kteří k tomu mají odpovídající vzdělání.

Podle předchozího školského zákona žáci ZvŠ nedosahovali základního vzdělání, většinou si jej mohly dokončit v kurzech pro doplnění dosaženého základního vzdělání. Nyní již normy pro základní vzdělání splňují. Je tedy možné termín základní škola praktická používat pro účely označování základních škol, samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením (dosud zvláštní škola).

3. Lehká mentální retardace

Prvotní vymezení pojmu mentální retardace je jedním z pilířů pro práci, jenž se týká těchto absolventů a následně jejich možnosti vzdělávání na střední škole. Tyto jedinci jsou v úrovni rozumových schopností v pásmu lehké mentální retardace, případně v pásmu mírného až hlubokého podprůměru. Tedy, mentální retardace je souhrnné označení vrozeného defektu rozumových schopností. „Postižení je definováno jako neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje, přestože byl takový jedinec přijatelným způsobem výchovně stimulován. Nízká úroveň inteligence bývá spojena se snížením či změnou dalších schopností a odlišnostmi ve struktuře osobnosti.“¹¹

U lehké mentální retardace se IQ pohybuje mezi 50 až 70. Početná skupina žáků ZŠ praktických se nachází v hraničním pásmu s hodnotami IQ od 70 do 80 (případně do 85). Toto pásmo představuje stupeň inteligence na úrovni mírného až hlubokého podprůměru. Stav vede k obtížím při školní výuce. Děti jsou schopné se učit, zvládnou výuku ve škole, jsou schopny pracovat a úspěšně udržují sociální vztahy a přispívají k životu společnosti.

¹¹Müller 8

Hlavní znaky lehké mentální retardace :

Autoři¹² popisují lehkou mentální retardaci vyznačující se nedostatečnou zralostí a nedostatečným vývojem. Nízká úroveň rozumových schopností, která se projevuje zejména nedostatečným rozvojem myšlení, které je abstraktní. Neuropsychický vývoj je částečně omezen, případně zpožděn, projeví se zvláště v náročných životních situacích.

Poruchy jemné motoriky a pohybové koordinace i opoždění motorického vývoje, celkově snížená aktivita psychických procesů, nerovnoměrný rozvoj psychických funkcí, konkrétní názorné a mechanické schopnosti jsou rozvinuty. V oblasti komunikace se projevuje opožděný vývoj řeči, ale i rozvoj komunikativních dovedností, dále se vyskytuje obsahová chudost řeči, jednoduchá někdy agramatická stavba vět, časté poruchy formální stránky řeči. Z poruch citů a vůle se projevuje afektivní labilita, popudlivost, impulsivnost, pasivita, úzkostnost, zvýšená sugestibilita. Možnosti výchovy a socializace u osob lehce mentálně postižených, je za předpokladu vytvoření specifických podmínek, společenského a pracovního zapojení, začlenění pod vedením a s určitými ohledy a následkem toho, jsou obtížnější znaky adaptace na běžné životní podmínky a integrity ve společnosti.

Úroveň sebehodnocení osob lehce mentálně retardovaných má značně kolísavou úroveň, od výrazně sebedoceňujících postojů až k přeceňování se.

Lehká mentální retardace je jedním z projevů poruchy centrální nervové soustavy. Příčiny postižení jsou vrozené a získané. Mezi získané příčiny se řadí příčiny biologické, sociální, zejména rodinná, školní, mimorodinná a mimoškolní výchova.

U dětí pocházející z výchovně a sociálně nepodnětného prostředí bychom například měli počítat s tím, že se k podprůměrné inteligenci může vázat nevyváženost emocí, malá motivace ke školní činnosti, poruchy chování a narušené vnímání.

Tyto problémy mohou být navíc umocněny specifickými vývojovými poruchami učení, přidruženými chorobnými stavy. Intelektuální schopnosti a sociální přizpůsobivost se mohou měnit v průběhu času a snížené hodnoty se mohou zlepšovat cvičením a rehabilitací.¹³ Horní hranice dosažitelného vývoje takového člověka je dána

¹² Müller a Švarcová

¹³Srov. Müller 15

jak závažností a příčinou defektu, tak individuálně specifickou přijatelností působení prostředí, tedy výchovných a terapeutických vlivů na jedince.

4. Speciální vzdělávací potřeby

ZŠ praktická nebo ZŠ vzdělává žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Co znamenají tyto speciální potřeby, co to obnáší pro samotné absolventy následně vysvětlím. Speciální vzdělávací potřeby jsou zjišťovány školským poradenským zařízením.¹⁴

Podle školského zákona¹⁵ speciální vzdělávací potřeby jsou takové, mezi které patří zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění.

Mezi zdravotní postižení se řadí mentální postižení, tělesné, zrakové, sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení s více vadami a vývojové poruchy učení nebo chování.

Zdravotní znevýhodnění je zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování a vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Sociálním znevýhodněním se rozumí rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožené sociálně patologickými jevy.

Mezi sociálně patologické jevy se řadí šikana a násilí, záškoláctví, problémy krize a identity, alkoholismus, drogy, kouření, kriminalita a delikvence, závislost na patologické hře, rizikové sexuální chování, syndrom týraných zneužívaných dětí, atd.

Mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se můžeme setkat s dětmi s poruchami koncentrace pozornosti, s dětmi hyperaktivními, s dětmi psychicky a

¹⁴Podle § 116 561/2004 Sb., Školská poradenská zařízení zajišťují informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost, poskytují odborné speciálněpedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání. Školská poradenská zařízení spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími orgány a institucemi.

¹⁵Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je míněno podle školského zákona §16 561/2004 Sb

nervově nemocnými, s dětmi se specifickými poruchami učení a někdy i se žáky s více vadami, ať už v kombinaci mentálního postižení s tělesnou či smyslovou vadou.

Většina dětí s lehkým mentálním postižením je opožděná z hlediska sociálního, psychického a fyzického vývoje.¹⁶

5.Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Cílem každé základní školy je, aby se žáci posledních ročníků úspěšně prosadili na střední škole, proto je nezbytné popsat průběh, metody vzdělávání a výchovu, dále vzdělávací program a cíle ZŠ, vzdělávající žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vzdělávání se uskutečňuje podle původního vzdělávacího programu zvláštní školy, v současné době upraveného podle rámcového vzdělávacího programu pro základní školy, dle přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen RVP-ZV-LMP). Vzdělávací program je realizován na školách od roku 2005, nejpozději do roku 2007 musí nabýt účinnost ve všech školách vzdělávající žáky s lehkou mentální retardací.(

RVP-ZV-LMP vymezuje konkrétní cíle a kompetence, formy, povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání, profesní profil, zásady hodnocení výsledků vzdělávání žáků, podmínky ukončování vzdělávání, podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, nezbytné materiální, personální a organizační podmínky, zásady bezpečnosti a ochrany zdraví, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů.

Reforma RVP je základem pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP), podle nichž jednotlivé školy uskutečňují své vzdělávání, což pro školy znamená větší volnost při pedagogickém rozhodování.¹⁷

ŠVP má velkou roli při uplatnění žáků pro další vzdělávání, klade důraz na specifické podmínky, ve kterých škola působí, a to zejména regionální podmínky, individuální

¹⁶Vzdělávání žáků s lehkou mentální retardací se uskutečňuje formou individuální integrace ve třídách ZŠ a formou skupinové integrace ve třídě, zřízené pro žáky se zdravotním postižením. Vzdělávání žáků se zvýšenými vzdělávacími potřebami se může uskutečňovat podle **individuálního vzdělávacího plánu**, který je zpravidla vychází ze závěrů speciálně pedagogického vyšetření. Pokud žák má zvýšené vzdělávací potřeby a nedokáže se přizpůsobit školnímu prostředí je mu přidělen **asistent pedagoga**, který pomáhá pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, žákovi především pomáhá správně se vyjádřit a komunikovat.

¹⁷Viz RVP-ZV-LMP 5

speciální potřeby žáků, etnickou různorodost ve škole. ŠVP umožňuje realizaci diferencovaného a individualizovaného vyučování na ZŠ, přičemž vychází z konkrétních vzdělávacích záměrů školy.

RVP-ZV-LMP zohledňuje kulturní identitu romských dětí. Podporuje Romy ve vzdělávání na všech jeho stupních i po skončení školní docházky, podporuje průběh povinné školní docházky s cílem zlepšit jejich možnosti zaměstnání, následně zaměstnanost a sociální postavení. Podporuje studenty při studiu a při přípravě na budoucí povolání.

Absolvent by měl tedy získat základní vědomosti ze všeobecně vzdělávacích předmětů, měl by se srozumitelně vyjadřovat ústní i písemnou formou a pokud je to možné, být i zručný a fyzicky zdatný. Měl by mít konkrétní představu o pracovních činnostech běžných profesí, představu o možnostech svého budoucího pracovního uplatnění.

Žáci, kteří neukončili z vážných důvodů vzdělání na ZŠ a na ZŠ praktické (nemoc, těhotenství, sociálně slabé postavení rodiny, sociálně patologické jevy), mohou získat základní vzdělání úspěšným ukončením kursu pro získání základního vzdělání, uskutečňovaného na základní nebo střední škole.

5.1 Výstupní hodnocení

Výsledky hodnocení žáků jsou pro samotné absolventy klíčové pro zvolenou budoucí střední školu, tedy převážně OU nebo SOU. Hodnocení výsledků vzdělávání žáka je na vysvědčení vyjádřeno klasifikačním stupněm, slovním hodnocením nebo kombinací obou způsobů.

Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení po ukončení devátého, popřípadě desátého ročníku.¹⁸

Výstupní hodnocení je školní dokument, který zpravidla vypracovává výchovný poradce a třídní učitel, má rozhodující roli pro uplatnění žáků v další etapě vzdělávání. Výstupní hodnocení znamená konkrétní popis, posudek schopností a kompetencí pro

¹⁸Žáci se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem, může trvat deset ročníků. Přípravné třídy základní školy jsou pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné, a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, podle § 47, odst.3 č. 561/2004 Sb.

učební obor konkrétní školy.¹⁹ Proto uchazeči o studium na středním odborném učilišti, odborném učilišti a praktické škole, zpravidla nemusí konat přijímací zkoušky, neboť v tomto dokumentu jsou jednotlivě rozepsány potřebné údaje o žákovi.

Dokument má za úkol doplnit hodnocení žáka především v oblastech, které na vysvědčení hodnotit nelze, funguje jako podklad pro přijímací řízení na střední školy, poskytuje střední škole dostatek informací o žákovi, dále slouží pro usnadnění přechodu mezi jednotlivými stupni vzdělání. Dokument se vydává na konci prvního pololetí, současně s vysvědčením, a to vždy v devátém roce povinné školní docházky.²⁰

Zkušenosti s výstupním hodnocením mají učitelé malé, protože v letošním roce jej psali poprvé.

Výstupní hodnocení by mělo obsahovat následující aspekty :

- Výchovně-vzdělávací oblast : Školní úspěšnost žáka, jeho hodnocení výukových předmětů, soustředěnost zadaných úkolů, zda je žák schopen je dokončit, zda je hyperaktivní, jeho rychlost chápání a pracování v kvalitativní a kvantitativní míře, zda absolvent uznává autoritu učitele.
- Osobnostní rysy: Zda žák respektuje autoritu dospělých osob a dodržuje základní zásady společenského chování. Jeho osobnost je ve stádiu dozrávání, je nezbytné citlivé vedení s prvky motivace a s častým střídáním činností.
- Komunikativní schopnost : Zda žák dokáže komunikovat na solidní úrovni, a za chyby a přestupky se dokáže omluvit, zda dokáže vyjádřit svůj názor a projeví nesouhlas či výhrady k dané situaci. Slovní zásoba musí být na dobré úrovni, přičemž by měla převažovat kvalita verbálního projevu nad projevy grafickými.
- Mimoškolní činnost : Zda má absolvent zájem o sportovní činnost, zda navštěvoval zájmové nepovinné předměty, jaké jsou jeho zájmy a koníčky, jak školu reprezentoval.
- Vztah ke společnosti a životnímu prostředí : Zda žák zná a dodržuje společenské normy chování bez výraznějších nedostatků, zda projevuje smysl pro ekologické

¹⁹Viz § 51ods.5 zákona 561/2004 Sb.

²⁰Náměty zpracování výstupního hodnocení se v jednotlivých školách liší, ale musí být v souladu § 51 odst.5 zákona 561/2004 Sb.

chování a jednání.

- Samostatné myšlení a řešení problémů : Zda je absolvent schopen samostatného a tvůrčího myšlení. Při manuální činnosti jsou nutné citlivé vedení a logická motivace, problémy řeší zpravidla konstruktivně.
- Profesní zaměření, uplatnění na trhu práce : Žák bude schopen vystudovat zvolený učební obor, určený pro absolventy se speciálními vzdělávacími potřebami.

5.2 Kariérová poradenství

Kariérovým poradenstvím rozumíme systém poradenských služeb, jejichž cílem je pomáhat jednotlivcům při rozhodování v otázkách profesní orientace a volby povolání. Tedy to, co je pro žáky devátých ročníků účinné ve výuce a ve výchově na další cestě středního vzdělávání.

Kariérové poradenství zahrnuje aktivity realizované ve školách, úřadem práce i služby poskytované prostřednictvím informačních technologií a on-line služby, zaměřené na poskytování informací o profesích a možnostech zaměstnání. Existují informační servisy sloužící žákům, rodičům a výchovným poradcům na internetu, dále brožury z názvem Informace o středních odborných učilištích, platné vždy pro aktuální školní rok, vydávající pedagogicko-psychologické poradny.

Poslední okruh této kapitoly poradenské činnosti při výběru povolání zaujímá vliv rodiny na profesní volbu a uplatnění žáka.

Poradenské služby pro absolventy ZŠ se speciálními vzdělávacími potřebami slouží na úrovni regionálního školství. Poradenské služby by se měli zaměřovat na prevenci a řešení problémů ve vzdělávání, ve výchově dětí ve škole a v rodině. Na pomoc při uplatňování schopností a zájmů žáků při výběru učebního oboru.

Pro každého, kdo chce v životě něčeho dosáhnout, mít šanci vyrovnat se druhým lidem, nebýt považován ze méněcenného, je vzdělání nezbytné. A chce-li jedinec dělat práci, která ho bude bavit, nebo alespoň pro něj nebude utrpením, měli by si absolventi učební obor vybírat s ohledem na své budoucí povolání. Práce zabírá velké množství

času, a proto je důležité se nad výběrem povolání zamyslet. V každém povolání lze dosáhnout úspěchu a každý člověk má předpoklady, aby se v některém povolání uplatnil.

Poradenství pro volbu povolání má svou nezastupitelnou roli v procesu ovlivňování vzdělávací poptávky. Je třeba věnovat velkou pozornost volbě povolání (vzdělání) v souladu s informacemi o uplatnitelnosti oborů v regionu či republice a o vývoji a současných požadavcích na trhu práce. V současné dynamické době dochází k pohybu v obsahu mnohých profesí a ke změnám na trhu práce, zvyšuje se nezaměstnanost, která postihuje všechny věkové skupiny, včetně mladistvých osob.

5.3 Člověk a svět práce

Vzdělávací oblasti Člověk a svět práce je ze stěžejních vzdělávacích oblastí ZŠ, vzdělávající děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Člověk a svět práce je součástí RVP-ZV-LMP a je aplikována ve školách od roku 2005.²¹ Připravuje žáky na přechod ze základní školy na školy střední.

Výuka zahrnuje manuální činnosti, rozvíjí klíčové kompetence, základní pracovní dovednosti a návyky v různých oblastech lidské činnosti, základní informace o trhu práce, zaměstnání a podnikání.

Významné metody (pomůcky) výuky ve výchově profesní orientace žáků devátých ročníků jsou zájmové kroužky, nástěnky, filmy, besedy s pracovníky z praxe a návštěva úřadu práce.

Vhodné jsou exkurze v zaměstnavatelských organizacích typických pro příslušnou oblast uplatnění absolventů, dny otevřených dveří na OU a SOU, práce v dílnách, organizování veletrhů a vzdělávání s praktickými ukázkami profesí, atd.

Tyto vzdělávací činnosti na škole vytváří předpoklady pro to, aby se žáci naučili realisticky posuzovat své možnosti a osobní šance na trhu práce, v souladu s reálnými požadavky vybraného povolání a v konfrontaci s vlastními osobnostními předpoklady.

Při nesprávném zařazení do povolání může dojít k deziluzi a ke ztrátě možnosti formovat vhodný pracovní cíl, což mívá za následek neprospěch a konflikty v sociálních

²¹Viz RVP-ZV-LMP 67

vztazích. Únikové tendence z nepříjemného prostředí pak vedou k nevhodným kompenzačním snahám vyhýbat se nepříjemnostem, což někdy může končit u požívání drog. Souvisí to z otázkou sebedůvěry a víry ve vlastní budoucnost.²²

Cílem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce na škole je uplatnit prvky prevence nezaměstnanosti, počínaje primární profesní orientací na základních školách. Je to proces postavený na sebezpoznání žáka a zaměřený na jeho celkovou orientaci ve světě práce, včetně informací o stávající poptávce trhu práce.

5.4 Výchovní poradce

Pro žáky devátých ročníků má výchovní poradce velký význam při rozhodování budoucích profesí. Cílem této kapitoly je popsat pedagogickou funkci a činnost tohoto poradce v roli rádce a pomocníka při profesní orientaci absolventů.

Výchovní poradce spadá pod systém pedagogicko-psychologického poradenství,²³ realizuje úkoly v oblasti výchovy, směřuje k prevenci a řešení sociálně negativních patologických jevů (šikana, záškoláctví, drogy). Navazuje na činnost učitelů, zejména třídních, spolupracuje se sociálním pracovníkem na škole a dalšími zařízeními, která se zaměřují na pomoc dětem s problémy chování.

Sleduje schopnosti a dovednosti žáka, jeho zájmy a záliby, duševní a tělesné předpoklady pro práci. Má za úkol zainteresovat rodiny na spoluúčasti při tomto rozhodování, poskytnout jim dostatek informací a doporučení. Pořádá individuální pohovory s rodiči, i skupinové pohovory rodičů a dětí.

Podle metodického pokynu²⁴ výchovní poradce připravuje žáky na přechod ze základní školy na školu střední. Učí žáky přebírat osobní odpovědnost za vlastní rozhodování o své budoucí vzdělávací a profesní dráze. Absolventům přibližuje existující vzdělávací a pracovní příležitosti i reálné možnosti uplatnění na trhu práce, usměrňuje představy a očekávání žáků ve vztahu k vybraným povoláním.

²²Viz Langer.Mládež problémová její typy a možnosti uplatnění, diagnostické, výchovné a profesiografické modely 86

²³Příloha č.3 k vyhlášce č.72/2005 Sb.

²⁴Metodický pokyn MŠMT vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání,čj 19485/2001-22

Navrhuje žáka do povolání, konkretizuje umístování absolventů do učebních oborů, podává nejzákladnější informace o existenci škol v příslušném regionu. Přitom je třeba vycházet z potřeb celospolečenských, a to z ekonomických možností plánovaných pracovních míst v daných oborech, z regionální poptávky volných pracovních míst, dále z předpokladů pro učební obor žáků samotných.

Výchovný poradce řídí administrativu s podáváním přihlášek na střední školy, sepisuje výstupní hodnocení žáků, odesílá je do škol s přihláškami na učební obory i osobní spisy žáků. Absolventi, kteří se zúčastní přijímacího řízení, seznamuje s podmínkami přijetí a s termínem přijímacího řízení. Škola a výchovný poradce si zpravidla ověřují jak se absolventům daří či nedaří na středních školách.

Je nutno také přihlížet k tomu, že názory absolventů nejsou z hlediska výběru povolání vyhraněné. Většina jedinců může vykonávat úspěšně řadu různých povolání, neboť zájmy a životní zaměření se teprve formují v daném pracovním nebo studijním prostředí. Je běžným jevem, že absolventi nechají svůj osud náhodě. Časté je, že děti se hlásí do stejného oboru jako kamarádi, nebo jim budoucí povolání, pro něž neměli ani předpoklady, určili rodiče. Může jít i o regionální masový jev, kdy většina absolventů se hlásí do určitého podniku a na určitý obor, a to vlivem místních poměrů a propagace nebo proto, že tam pracovali jejich rodiče a příbuzní.

5.5 Informační a poradenská střediska úřadu práce

Třídy devátých ročníků s doprovodem výchovného poradce zpravidla navštěvují oddělení profesního poradenství úřadu práce, jenž pro absolventy pořádají besedy k problematice vstupu do zaměstnání, trhu práce, dále seznámení žáků s činností úřadu práce a možnostech středoškolského studia.

Informační a poradenská střediska ÚP nabízí individuální a skupinové poradenství pro absolventy škol, související s volbou povolání. Pro absolventy jsou k dispozici videoprojekce s různými učebními obory, zájmové testy a rozbory možností výběru vhodného studia či oboru nebo jsou poskytovány pouze informace o vhodných oborech a školách, na kterých jsou tyto obory vyučovány. Důležité je pro absolventy seznámení s možnostmi rekvalifikace či doplnění kvalifikace prostředkující ÚP, aby dokázali tuto

instituci využívat (vyplňovat dotazníky, napsat žádost o práci, odpovědět na inzerát, napsat životopis atd).

V informačním a poradenském středisku ÚP existuje integrovaný systém typových pozic.²⁵ Je to soustava podrobných informací o světě práce pro absolventy základních a středních škol. Kartotéka typových pozic představuje kompletní soustavu povolání a obsahuje velmi podrobné informace o jednotlivých povoláních včetně kvalifikačních, osobnostních a zdravotních požadavků a informace o pracovištích.

Analýza individuálního potenciálu posuzuje podle zadaných údajů uživatele jeho způsobilost pro vykonávání jednotlivých typových pozic.

Tím má projekt přispět zkvalitněním rozhodovacího procesu při výběru dalšího vzdělávání a povolání, vyšší připravenost, efektivnější uplatnitelnosti absolventů na trhu práce, který realizuje podporu kariérového poradenství.

Současné nastavení sociální sítě představuje pro absolventy škol často nemotivující prostředí, ve které velká část z nich nehledá včas a aktivně zaměstnání, ale po ukončení studia se přihlásí do evidence na ÚP. Situace v poskytování sociálních dávek tak může působit výrazně negativně.²⁶

Sociální důvody jsou výrazným prvkem, proč někteří žáci nemají zájem pokračovat ve studiu, (zdravotní důvody a těhotenství s následnou mateřskou dovolenou, atd) zároveň se však za tímto krokem může skrývat i snaha o získání finančních příjmů v podobě podpory v nezaměstnanosti.

Výsledky dotazníkového šetření (dotazník s z názvem Profese vyplnilo celkem 55 žáků ze ZŠ Třebíč a ZŠ praktické v Praze) bakalářské práce poukazují, že čtyřicet procent respondentů se rozhodlo pro nevyhovující zaměstnání od ÚP s nižším příjmem, důvodem této volby byla potřeba peněžitého výdělku. Tedy šedesát procent dotazovaných odmítli takovou práci, raději by čekali na lepší pracovní příležitost.

Absolventi třebíčské školy mají v tomto bodě vyšší motivaci, vzít práci nevyhovující s nízkým příjmem. Důvodem je velká míra nezaměstnanosti v Třebíči, žáci jsou si vědomi této skutečnosti, mají důvod přijmout práci nevyhovující s nízkým příjmem, neboť od ÚP nemusí přijít vhodnější pracovní nabídka.

²⁵Viz www.istp.cz

²⁶Viz Přístup mladých lidí ke vzdělávání a jejich profesní uplatnění 21

Pokud jde o zaměstnání bez pracovní smlouvy, práce, která není evidovaná na ÚP, zvolilo tuto možnost pouze 31% dotazovaných. Většina dětí zvolila oficiální možnost výběru práce z volných nabídek ÚP, i za cenu nízkého příjmu, než práci na černo s vyšším příjmem. Většina dívek z pražské školy odmítá práci na černo, zde jsou procenta o něco vyšší, než u ostatních dotazovaných. Absolventi třebíčské školy by vzali práci na černo o třináct procent více, než absolventi z Prahy.

Žáci při vyplňování dotazníků prokázali základní znalosti o ÚP. Vědí, co obnáší zaměstnání bez pracovní smlouvy a práce, která je evidovaná na ÚP.

5.6 Rodina a vzdělání

Zřejmě největší vliv na absolventa má rodina. Rodiče by měly usilovat o to, aby jejich dítě si vybralo obor, pro který najde dobré uplatnění a dokáže se v pracovním procesu prosadit.

Školní výsledky rozhodují o životní dráze dětí. Škola posiluje u absolventů spoluzodpovědnost za vlastní budoucnost. Cílem je nejen výběr vhodného oboru, ale také jeho úspěšné dokončení. Tyto výsledky nejsou zdaleka závislé jen na inteligenci žáka nebo na charakteristikách navštěvované školy. Školní úspěšnost do značné míry ovlivňuje právě rodina. „Výsledky absolventa vznikají z interakcí kvalit, které si dítě přináší z domova do školy, což znamená, že rodina produkuje postoje, motivaci a sebepojetí pro své dítě a škola produkuje příležitosti, požadavky a odměny.“²⁷

V dotazníkovém šetření se prokázalo, že šedesát sedm procent respondentů si vybrali učební obor sami, bez doporučení a ovlivnění rodičů, což ukazuje na jejich samostatné rozhodování při volbě učebních oborů. Tento výsledek dotazníkového šetření na druhou stranu poukazuje, na možnost nedostatečného vlivu rodiny na absolventa.

Mezi charakteristikami rodin se hovoří o socioekonomickém statusu rodinného zázemí, rodičovských hodnotách, domácí kultuře, o vztazích rodiny se školou nebo komunitou a o zapojení do sociálních sítí, které rodina vytváří, o pronikání rodiny do školy v pozitivním i v negativním smyslu (jejich světonázorovost, mravní zásady, vlastnosti temperamentu, hodnotové orientace). Na profesní orientaci a vzdělávání žáků

²⁷Srov. Škola a (versus) rodina 28

na středních školách má vliv sociální postavení rodiny, národní příslušnost a úroveň kulturních návyků a zájmů.

„Socioekonomický status vyjadřuje vzdělanostní úroveň rodičů a jejich profesního statusu, čím vyšší pozici na pomyslném profesním žebříčku zauímají rodiče, tím vyšší pozici budou pravděpodobně zauímat i jejich děti.“²⁸

Rodiče žáků s mentální retardací jsou ve vyšší míře, než v běžných školách zastoupeni s nižším sociokulturním úrovní a rodiče, kteří o vzdělávání nemají zájem. Část rodičů žádné zásadní požadavky na průběh výchovy svých dětí nemá a pedagogové hodnotí jejich chování jako vlažný až negativní vztah ke vzdělávání.²⁹

Podle autorky³⁰ mají volný vztah ke škole často dělnické rodiny, vzdělávání svých dětí věnují málo času, zájmu i úsilí. Přípravu do školy i zodpovědnost za výsledky nechávají na dítěti. Dětem dělníků se pak zdá být přirozené, že nebudou usilovat o vyšší vzdělání, než jaké získali jejich rodiče. Rodičovská podpora pozitivně ovlivňuje chování dětí ve škole, studenti se lépe chovají, když cítí vnímavost, podporu a povzbuzování ze strany rodičů. V rodinách, kde rodiče a děti tráví více času společně, chodí děti do školy lépe připravené.

Jestliže nemají rodiče zájem o výchovu objevuje se u dětí podle autora³¹ neupřímnost, podprůměrný prospěch, nepořádnost, nesvědomitost, nedůslednost, nedostatek kontroly, nedostatek citového zázemí a agresivita, což má za následek nezáměr o středoškolské vzdělávání. Chybný výchovný postup zpravidla postihuje dítě komplexně (intelektově, citově a mravně).

Všeobecně platí, že pro vzdělávání má význam pochvala a povzbuzování, zatímco trest nebo výsměch nevhodně použitý vede buď k duševní traumatizaci a nebo k nenávisti s následnou agresivitou, a tedy k zeslabování kladného vztahu k lidem a k hodnotám. To ovšem vyžaduje takový stupeň úrovně rozumových schopností, aby byl absolvent schopen poznávat a posuzovat své postavení ve skupině. Faktor volných vlastností jako

²⁸Škola a (versus) rodina 35

²⁹Viz Škola a (versus) rodina 84

³⁰ Srov. Klára Šedová, Škola a (versus) rodina 53

³¹Viz Hintnaus 29

je vytrvalost, dochvilnost, a schopnost přemáhat překážky spadá do vhodných pracovních motivů a tedy i k práci.

6. Možnosti středoškolského vzdělávání pro absolventy se speciálními vzdělávacími potřebami

Vzdělání dává člověku kvalifikaci pro to, aby jednou mohl vykonávat práci, která ho baví, která mu přináší uspokojení a uznání druhých, a která mu také samozřejmě umožňuje vydělávat peníze, žít důstojný život a vylepšovat si jej podle svých představ a přání.

Vzdělání je jednou z nejvyšších hodnot, které člověk vlastní. Je to hodnota, kterou nikdo nikomu nemůže vzít. Nemělo by být chápáno jako nutné zlo, ale jako nástroj umožňující v budoucnu dosahovat vlastních cílů. Jako investici, která se určitě vyplatí.

Žáci s lehkou mentální retardací mohou pokračovat ve vzdělávání na středním odborném učilišti, v odborném učilišti, v praktické škole nebo ve smyslu novely školského zákona, na kterékoliv střední škole, pokud splnili povinnou školní docházku a požadavky přijímacího řízení.

Střední odborné učiliště (SOU), odborné učiliště (OU) a praktická škola (PrŠ) se řadí mezi střední školy jako takové (gymnázium, střední odborná škola, střední speciální škola, střední odborné učiliště a učiliště).³²

Nutno podotknout, že zákon již nevymezuje samostatně druhy speciálních škol (speciální střední školy, odborné učiliště, praktické školy). Tyto školy jsou středními školami a vztahuje se na ně vše, co se týká středních škol, a to v plném rozsahu.

6.1 Organizace středního vzdělávání

Absolventi ZŠ a ZŠ praktických jsou přijati na vybrané obory, pokud ukončili základní vzdělání a prokázali vhodné schopnosti, vědomosti, zájmy a zdravotní způsobilost. Důraz se klade na výstupní hodnocení žáka z předchozího vzdělávání a na znalosti uchazeče, vyjádřené hodnocením na vysvědčení.

³²Viz § 185 odst.3 zákona 561/2004 Sb.

O přijetí uchazeče do příslušného oboru na střední školy rozhoduje ředitel dané školy. Podle školského zákona si studenti mohou podat přihlášku jen na jeden obor střední školy. Ředitel školy stanovuje jedno kolo přijímacího řízení pro naplnění předpokládaného počtu žáků pro daný obor, druhé kolo se koná, pokud se určitý obor nenaplnil předpokládaným počtem žáků. Druhé kolo je také pro uchazeče, kteří nemohli být přijati na požadovaný obor v prvním kole, takovému uchazeči je nabídnut alternativní obor dané nebo jiné školy. Jedinec si může již podat více přihlášek, pokud byly vypsány další kola přijímacího řízení.³³

Vzdělávání na SOU a OU se člení na teoretické a praktické vyučování a výchovu mimo vyučování. Do praktického vyučování patří odborný výcvik, cvičení, odborná nebo umělecká praxe a sportovní příprava. Podle jednotlivých oborů se vzdělávání uskutečňuje ve školách, v dílnách nebo na pracovištích dané firmy.³⁴

Ukončením vzdělávání na PrŠ získají absolventi vysvědčení o závěrečné zkoušce, která se skládá z praktické a teoretické zkoušky z odborných předmětů.

Ukončením OU a SOU dosahují absolventi středního vzdělání s výučním listem. Závěrečná zkouška se skládá z písemné a ústní zkoušky a z praktické zkoušky odborného výcviku. Dokladem o dosažení středního vzdělání s výučním listem je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list.³⁵

6.2 Charakteristika učilišť

Když se mluví o učilištích, skrývají se v tomto slovu tři typy škol.

Učiliště zřizuje dvouleté učební obory pro žáky, kteří selhali na ZŠ a vyšli z nižších ročníků nebo devátý ročník úspěšně neukončili. Učiliště poskytuje odbornou přípravu pro méně kvalifikovaná povolání.

Odborné učiliště poskytují poměrně široký rejstřík možnosti výběru profesní přípravy, z nichž si žáci mohou volit učební obor podle svých zájmů a schopností. OU navazují

³³Viz § 59 a § 60 561/2004 Sb.

³⁴Praktické vyučování je v souladu se zákoníkem práce, vztahující se na pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci podle § 65 561/2004 Sb.

³⁵Viz § 72 561/2004 Sb.

v teoretické části na vzdělávání RVP-ZV-LMP, jehož učivo doplňují a prohlubují. Cíl OU je předávání praktických dovedností při přípravě žáků na profesní uplatnění, zpravidla v dělnických profesích. Jedná se o učební obory s názvem zednické, tesařské, kuchařské, cukrářské, řeznické práce atd. Celkový přehled učebních oborů OU naleznete v příloze č. 2.

Pro klasická dělnická a řemeslná povolání i pro obdobná povolání z oblasti zemědělství a služeb připravují studenti zpravidla tříleté učební obory středních odborných učilišť (např. nástrojař, lakýrník, zedník, instalatér, truhlář, keramik, umělecký kovář a zámečnick, zahradník, prodavač atd.). SOU je pro nadanější žáky ZŠ se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vzdělávací dokumenty SOU a OU jsou tvořeny na dvou úrovních. Státním RVP pro střední odborné školství a ŠVP, který je na základě RVP zpracováván školou.

ŠVP vymezuje cíle vzdělávání a vzdělávací obsahy středního odborného školství. Zahrnuje doporučení pro realizaci výuky a popis podmínek nevyhnutelných pro dosažení příslušných vzdělávacích cílů, analýzu potřeb trhu práce, zvláště pak regionálního, požadavky trhu práce na odbornou i osobnostní způsobilost té kategorie, pro kterou jsou žáci připravováni a přizpůsobuje se speciálním vzdělávacím potřebám žáků.

ŠVP může být zpracován formou učebních osnov nebo modulově. Vzdělávací modul je chápán jako různě rozsáhlá, relativně ucelená část vzdělávacích programů. Vzdělávací programy učebních oborů mají svou vlastní specifikovanou funkci a jasně definované výstupní kompetence, postupy, kritéria hodnocení výsledků, metody výuky (projektová výuka) a dostatek prostoru k uplatnění jejich vlastních představ o cílové kvalitě jejich absolventů.³⁶

Důležité je zmínit se o rozlišení kmenových vzdělávacích oborů, jenž představuje klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV) :

- Čtyřleté vzdělávací programy SOU jsou označovány písmenem L
- Tříleté vzdělávací programy SOU jsou označovány písmenem H.
- Vzdělávací programy OU jsou označovány písmenem E.

³⁶Viz § 5 641/2004

Klasifikace kmenových oborů seskupuje obory vzdělání, zejména na základě jejich obsahové příbuznosti a uplatnitelnosti absolventů v praxi.³⁷

Podle učitelských novin³⁸ mají OU zpravidla zájem naplnit své třídy. Někdy to jde na úkor kvality učňů a kvality jejich vzdělávání. Problém je v penězích, provozování OU je dražší než SOU, do škol se investuje vyšší částka než na běžných školách, protože škola musí mít podmínky pro vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami.

OU podle zákona³⁹ mají stanovenou kvótu pro přijetí dětí bez postižení, a to dvacet pět procent. Pro řadu dětí ze základní školy je speciálně pedagogická péče vyhovující. Pokud se absolventi dostanou do běžného SOU, učí se podle běžného vzdělávacího programu (jehož součástí je i povinný cizí jazyk), ve velké skupině, na kterou studenti nejsou zvyklí (ve třídě může být i pětadvacet dětí), chybí zde individuální výuka.

Nebezpečí je, že během školního roku děti zjistí, že školu nezvládají a skončí. Je jim šestnáct, sedmnáct let a často se nechtějí nikam do školy hlásit. Zůstávají tak vlastně bez vzdělávání. Pokud by zvolily OU, jejich úspěšnost by byla vyšší, pravděpodobně by dosáhli výučního listu.

Žáci s lehkou mentální retardací studující SOU, mají lepší vzdělávací schopnosti, než absolventi studující OU. Pokud žáci nezvládají učivo SOU, nabídne se jim většinou možnost přejít do OU. Např. učeň, jenž se chtěl vyučit tesařem a má problémy na SOU, přechází se souhlasem rodičů na obor tesařské práce na OU.

Zajímavým výsledkem dotazníkového šetření diplomové práce je skutečnost výsledků přijímacího řízení pražské ZŠ praktické a třebíčské ZŠ na střední školy. Zatímco absolventi v Praze nastupují téměř vždy do OU, absolventi z Třebíče nastupují i do SOU. Jde o dva až čtyři žáky z 9.ročníku. Tento fakt může nepřímo poukazovat, že se jedná o nadanější žáky s lepší školní úspěšností, malým nebo téměř žádným prvkem sociálně patologických jevů a s funkční rodinou, která studenta ve vzdělání podporuje. Za relativně menším úspěchem žáků v Praze, může být větší riziko sociálně patologických jevů. V Třebíči je malé procentuální zastoupení dětí romského původu, zatímco v pražské škole je zastoupení romských dětí ve třídách vysoké.

³⁷Viz Výroční zpráva MŠMT116

³⁸Viz Učitelské noviny, autor článku Radmil Švancar

³⁹§ 10 vyhlášky 13/2005

Na pražské ZŠ praktické jsou u dívek žádoucí kuchařské, cukrářské, prodavačské práce a rodinná škola. U chlapců jsou nejvíce žádoucí učební obory kuchařské, cukrářské, pekařské práce a práce v autoservisu.

Nejvíce žádoucí učební obory třebíčské školy u dívek jsou květinářské a aranžérské práce, kuchařské práce a pečovatelské práce (práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních).

Chlapci z Třebíče nejvíce studují zednické, truhlářské, opravářské, kuchařské práce a práce v autoservisu. V učebních oborech na SOU je nejvíce zastoupen zedník, truhlář a opravář zemědělských strojů.

Zastoupení praktických škol je u absolventů minimální.

Absolventi z Prahy mají pestrou nabídku možností výběru učebních oborů v jejich bydlišti, protože Praha (z hlediska počtu obyvatel) nabízí širokou nabídku středních škol.

Nabídka OU v třebíčském regionu nepokrývá poptávku absolventů ZŠ Třebíč. Absolventi nemají možnost velkého výběru, téměř žádného. O tom svědčí fakt, že v Třebíči pro dívky není OU, proto se dívky hlásí do OU v Třešti, přibližně 30 kilometrů od Třebíče a malé procento do Prahy, na obor pečovatelské práce.

Pro chlapce OU a SOU jsou v Třebíči, ale velká část z nich také studuje v Třešti a v Moravském Krumlově. Žáci třebíčských škol tedy často nemohou studovat v rodném městě, či blízké obci. Pro žáky samotné znamená jejich dočasný odchod od rodin velké riziko.

Jedinci odloučení od domova, kteří se vzdělávají ve zvolených učebních oborech v jiném městě, se seznamují s novým podmětým i nepodmětým prostředím, především vstupují do nové „party“, tedy vytvářejí nové sociální či vrstevnické skupiny, v jejich přirozeném prostředí. To znamená skupinu adolescentů, kteří k sobě mají osobní vztah díky interakci, která mezi nimi probíhá. Vliv skupiny vrstevnické je nejsilnější v období dospívání, kdy je formování vlastní totožnosti odvozováno od

vzorů, které skupina vrstevnická nabízí.⁴⁰ Pobyt ve skupině značně ovlivňuje zbytek aktivit ve volném čase. Skupina jedinců také tráví hodně času pouhým lelkováním po městě a navazují v rámci ní také partnerské vztahy.

„Snaha seberealizovat se ve skupině nutí takového jedince k přizpůsobivosti, a tudíž k nápodobě, přijímání názorů a přání druhých.“⁴¹

Pocit uznání ve skupině hraje u patnáctiletých adolescentů velkou roli. Pokud se „parta“ vyznačuje sociálně patologickými jevy, může mít za následek, že vzdělání na střední škole daleko od bydliště, ale i v místě bydliště, jde u takových učňů mimo hlavní cíle a priority.

Podle výsledků dotazníkového šetření mají absolventi chuť pracovat, touží uplatnit se a prosadit se v pracovním procesu, většinou jim nechybí nízké osobní nasazení pro budoucí povolání. Není neobvyklé, že nemají zájem o zaměstnání, u něhož se příjem pohybuje kolem hranice životního minima. Zvolí raději sociální dávky a ušetří tak další náklady s prací spojené např. cestovné, náklady na stravování. Klíčovým bodem je tedy zodpovědnost absolventů za vlastní pracovní uplatnění, motivace společenského uznání.

Výsledky vyplněných dotazníků naznačují fakt, že absolventi nastupující na střední školy, mají nereálnou představu o vzdělávání, hlavně o požadavcích a nárocích vybraného učebního oboru. Úvaha o budoucím snadném uplatnění na pracovním trhu nebo o očekávaném finančním ohodnocení ve učňovském oboru neodpovídá skutečnosti. Závažným zklamáním je pro některé studenty i konkrétní obsah výuky, pracovní podmínky v oboru, problémy spojené s dojížděním za prací, nebo dokonce nutnost zcela změnit bydliště.

6.3 Profil absolventa

Profil absolventa vymezuje předpokládané vědomosti a dovednosti všeobecného charakteru a odborného charakteru, tedy kvalifikační požadavky formulované sférou práce na výkon konkrétního povolání. Profil absolventa slouží jako informace vně vzdělávacího systému, především pro zaměstnavatele, kteří se v první řadě zajímají o to, co se absolvent naučil v oblasti výkonu dané profese.⁴²

⁴⁰Viz Slovník sociální práce 201

⁴¹Langer, Mentální retardace- Etiologie, diagnostika, profesiografie, výchova 145

⁴²Viz metodika tvorby škollních vzdělávacích programů 12

Každé pracovní místo má určité nároky a požadavky na pracovníka, který je zastává (spočívají v obsahu práce, oborovém zaměření práce, podnikové kultuře, pracovní prostředí, atd.).

O jaké požadavky a nároky konkrétně jde, závisí na charakteristice daného pracovního místa, na základě které bývá stanovován požadovaný profil pracovníka.

Učební obory OU a SOU dosahují ve srovnání s obory dalších kategorií vzdělání velmi vysoké míry nezaměstnanosti. Nepříznivý vývoj pravděpodobně souvisí i se zaměstnáváním levné pracovní síly ze zahraničí. Nezaměstnanost v Třebíči je statisticky větší, než nezaměstnanost v Praze. V Praze najdou absolventi zaměstnání snadněji, než uchazeči o zaměstnání v Třebíči.

6.4 Výsledky vzdělávání v OU a SOU

Výsledky středního vzdělání žáka vyjadřují to, co bude absolvent po ukončení studia skutečně umět. Pro vhodné uplatnění žáků, pro jejich další vzdělávání jsou důležité klíčové kompetence, které představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

Vytváření potřebných kompetencí pro profesní uplatnění je záměr každé střední školy, znamenají konkrétní vzdělávací požadavky, které bude absolvent schopen na určité úrovni prokázat. Jedná se o rozhodující faktory, které ovlivňují uplatnitelnost absolventů v okamžiku, kdy usilují o vstup na trh práce.

Odlišují se od požadovaných kompetencí základního vzdělání, které jsou klíčové pro úspěšné studium na střední škole. Požadované kompetence středního vzdělávání vymezují vyšší úroveň zodpovědnosti od samotného žáka. Není tedy nejen důležitá orientace na proces vzdělání, ale především orientace na jeho výsledek. Podle metodiky tvorby ŠVP jsou důležité:

- **Klíčové kompetence** jak již bylo řečeno zahrnují vědomosti, intelektové dovednosti, postoje, hodnotové orientace. Mohou být využívány téměř u každé práce bez ohledu na odbornost, a proto přispívají k lepší zaměstnanosti absolventů. Na jejich rozvoji se podílí jak všeobecné, tak odborné vzdělání.

•**Odborné kompetence** se vztahují k výkonu pracovních činností. Odvíjí se od kvalifikačních požadavků na výkon konkrétního povolání a vyjadřují způsobilost absolventa k pracovní činnosti. Tvoří je soubor odborných vědomostí dovedností, postojů a hodnot požadovaný u absolventa vzdělávacího programu.

•**Kompetence komunikativní** vyžadují pro dobré uplatnění schopnost ústního a písemného vyjadřování v osobním i pracovním styku přiměřené situaci, porozumění čtenému i odbornému textu. Umět obhájit své názory, postoje a návrhy.

•**Občanské kompetence** směřují k tomu, aby absolvent jednal samostatně a odpovědně, v souladu s morálními zásadami, uměl myslet kriticky, vytvořil si vlastní úsudek, byl připraven řešit osobní a sociální problémy.

•**Sociální kompetence** znamenají pro absolventa schopnost adaptovat se na pracovní prostředí a nové požadavky, uznávat autoritu nadřízených, spolupracovat s ostatními.

•**Pracovní kompetence** vyžadují dodržení kázně od absolventa, pracování jak v týmu tak i samostatně, umět se správně rozhodnout, umět nést zodpovědnost, i komunikaci se zákazníkem. Absolvent má získat reálnou představu o pracovních, platových a jiných podmínkách v oboru, zná požadavky zaměstnavatele na zaměstnance, absolvent zná a dodržuje zásady osobní hygieny a hygieny pracoviště, schopnost přizpůsobit se podmínkám a požadavkům na trhu práce musí být dostatečně vyvinuta. Důležité je, aby dokázal získávat a vyhodnocovat informace o pracovních nabídkách, využívat poradenských a zprostředkovatelských služeb, práce s počítačem a umět nalézt potřebné informace na internetu.

Možnosti uplatnění absolventů úzce souvisí s ekonomickou situací. Postavení absolventů na trhu práce je svázáno s hospodářskou situací, dynamikou vývoje hrubého domácího produktu, s celkovou mírou nezaměstnanosti a zaměstnaností ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Důležitá je regionální situace, například přítomnost významného zahraničního investora, nebo naopak útlum v některých odvětvích v regionu. Jeden z důvodů nízkého

stavu zaměstnavatelských firem v Třebíči je odklon dálnice z regionu. Významní investoři volí v rámci snížení nákladů raději místa s lepší infrastrukturou.

Hlavní díl odpovědnosti za své uplatnění nese absolvent sám. Umět se dobře prezentovat a udělat příznivý dojem u budoucího zaměstnavatele.

Většina dotazovaných absolventů (podle výsledků dotazníkového šetření) je spokojná s výběrem učebního oboru a chtějí v oboru pracovat, neuvažují o jiné možné profesi. Názory absolventů o užitečnosti zvolených profesí jsou pozitivní.

Dívky z Třebíče zastupují názor, že vybraná profese není dobře finančně ohodnocena. Tento fakt vychází ze skutečnosti, v Třebíči jsou mnohem nižší příjmy než v Praze, dívky tedy reálně ohodnotily ekonomickou situaci v Třebíči, zatímco chlapci se shodli na názoru, že jejich profese bude dobře finančně ohodnocena. Všichni absolventi z pražské školy mají představy o dobrém finančním příjmu v zaměstnání.

Většina chlapců z Prahy by pracovala i v jiném povolání za cenu vyššího příjmu, u dívek je tento názor přijímán z padesáti šesti procent.

V Třebíči by pouze třináct procent dívek pracovalo i v jiném povolání, raději by pracovali ve vyučeném oboru i za cenu nižšího příjmu. U chlapců je tento názor srovnatelný s chlapci pražskými.

Šedesát procent žáků zvolilo zaměstnání s příjemným pracovním kolektivem a s nižším příjmem, než práci s nevyhovujícím kolektivem a vyšším příjmem. Peníze v tomto bodě pro dotazované nejsou tolik důležité, chtějí se v práci cítit dobře. Největší ochotu pracovat s nevyhovujícím kolektivem, za cenu vyššího příjmu, projeví chlapci z Třebíče, naopak jejich spolužačky jsou nejvíce proti.

Šedesát procent respondentů je ochotno pracovat o víkendech i za cenu většího pracovního nasazení, ale i vyššího příjmu. V tomto bodě mají dívky vyšší motivaci, než chlapci. Pracovat o víkendu mají vyšší motivaci celkově děti z Třebíče.

Osmdesát čtyři procent dotazovaných vybralo možnost přechzení chřipkového onemocnění ve zkušební době v zaměstnání, aby o práci nepřišli. V tomto bodě mají

vyšší motivaci absolventi z Prahy. Sedmdesát pět procent dívek z třebíčské ZŠ uvedlo variantu zůstat doma v posteli, i přes riziko ztráty daného zaměstnání.

Sedmdesát procent absolventů je přesvědčeno potřebnosti obhajoby své vlastní osoby před starším pracovním kolektivem, který mladého spoluzaměstnance neustále poučuje, což znamená, že si takovou situaci nenechají absolventi líbit.

Děti z Prahy mají větší potřebnosti této obhajoby.

Šedesát čtyři procent respondentů by si vybralo zaměstnání s pracovní dobou ve dne i v noci s vědomím, že za noční směny bývá zpravidla příplatek. Vyšší motivaci pracovat v noci vykazují absolventi z Třebíče.

Sedmdesát jedna procent žáků zvolilo možnost vyššího příjmu, za cenu fyzicky namáhavého zaměstnání, než práci s nižším příjmem, a méně fyzicky namáhavou, přičemž více ochotni namáhavě pracovat, jsou děti ze ZŠ praktické v Praze.

Přednost práci s vyšší odpovědností ve firmě, což obnáší rozumové myšlení při rozhodování o různých činnostech v zaměstnání, by dalo čtyřicet jedna procent z dotazovaných. Více jak polovina dětí realisticky ohodnotila možnosti svého povolání a zvolila manuální práci s malou zodpovědností ve firmě. U jedinců s lehkou mentální retardací převažují dělnické profese, práce manuální.

6.5 Charakteristika praktické školy

Přijímací zkoušky do praktických škol se konají v termínu pro přijímací řízení na středních školách formou pohovoru, přednostně se přijímají žáci, kteří splnili povinnou školní docházku na ZŠ praktické a ZŠ speciální, dále žáci, kteří prokázají vhodné schopnosti, vědomosti a zájmy v průběhu přijímacího řízení, zdravotní způsobilost a předpoklad pro dokončení studia.

V současné době je pro žáky ZŠ s lehkým mentálním postižením určena praktická škola s dvouletou přípravou.⁴³

⁴³Praktická škola jednoletá je určena žákům s těžkým zdravotním postižením, zejména s těžkým stupněm mentálního postižení, žákům s postižením více vadami a žákům s diagnózou autismus.

Cílem PrŠ je příprava pro výkon jednoduchých činností v oblasti praktického života a získání základních všeobecných dovedností. Naučit žáky správně se rozhodovat o volbě budoucího profesního zaměření a o výběru vhodného povolání. Důležité je žáky naučit tyto informace samostatně vyhledávat, třídít a využívat.

Osvojit si strategii vedoucí k osobnostnímu a profesnímu růstu, konstruktivně se vyrovnávat s případnými neúspěchy, smysluplně si rozvrhnout práci. Zprostředkovat studentům sociální a pracovní zkušenosti, rozvíjet u nich schopnost komunikace na pracovišti, vytváření správných pracovních vztahů, adaptovat se přiměřeně na nové situace, reagovat na potřeby, požadavky a očekávání druhých lidí.

Dvouleté studium je zaměřeno na předměty jako příprava pokrmů, odívání, dílenské, ruční, zahradnické práce, rodinná a zdravotní výchova, základy anglického jazyka, psaní a práce na počítači. Výběrové vyučovací předměty jsou určovány podmínkami školy, zájem žáků a potřebami trhu práce v regionu.⁴⁴

Absolventi praktické školy se mohou v rámci svých možností a individuálních schopností uplatnit přiměřeným výkonem při pomocných pracích ve zdravotnictví, v sociální péči a službách, ve výrobních podnicích, v zemědělství, případně v chráněných pracovištích.

7. Rekvalifikace

Možnosti dalšího vzdělávání jedinců s lehkým mentálním postižením je rekvalifikace, která znamená pro uchazeče nebo zájemce o zaměstnání lepší šance na jejich uplatnění na trhu práce, připravované a realizované ve spolupráci s regionálními vzdělávacími zařízeními. Má-li jedinec zájem naučit se něco nového, rozšířit a doplnit si své vzdělání. Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování.⁴⁵

Zvyšování kvalifikace je pro zlepšení postavení na trhu práce rozhodující a rekvalifikace je jedním z nejvýznamnějších a nejčastěji využívaných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, přestože jedinci s lehčí mentální retardací tuto možnost dalšího vzdělávání využívají minimálně.

⁴⁴Schválilo MŠMT roku 2005, č.j. 20 597/2005-22

⁴⁵Dle §108 odst.1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Na základě původní kvalifikace jedince, jeho absolvované praxe a osobních předpokladů je mu doporučován či přímo zprostředkován nejvhodnější kurz, úřadem práce. V úvahu je přitom brána poptávka zaměstnavatelů po příslušných povoláních včetně předpokládaného rozvoje regionu, nemá smysl rekvalifikovat se na povolání, pro které sice člověk má předpoklady, povolání by jej bavilo, ale nenašel by v něm uplatnění.

Sortiment nabízených typů rekvalifikace není stabilní. Zaměření rekvalifikace vychází jednak z ekonomických potřeb regionů, jednak i z aktuální potřeby určitých profesí, na něž je vhodné uchazeče či zájemce o zaměstnání rekvalifikovat. Je zcela zřejmé, že jiná struktura profesí uvažovaných k rekvalifikaci bude v regionu Třebíče, což je oblast s vysokou mírou nezaměstnanosti. Jiné budou i směry rekvalifikace v hlavním městě, kde je nezaměstnanost minimální a zároveň nabídka podniků a závodů z hlediska sortimentu profesí největší.⁴⁶

Absolventi středních škol mohou hledat informace v informačním a poradenském středisku úřadů práce v místě bydliště. Měli by poskytnout podrobné informace o možnostech a podmínkách rekvalifikací a nabídku kursů. Podle potřeb trhu práce je možné se rekvalifikovat v mnoha oborech, například kuchař, obuvník, kosmetička, manikérka, masér, zahradník, zlatník, obchodní zástupce, truhlář, automechanik, kloboučník nebo cvičitel. Rekvalifikační kursy platí při splnění určitých podmínek úřady práce.

Rekvalifikace se provádí pro uchazeče, u kterých je opodstatněná nebo dokladovaná perspektiva získání budoucího zaměstnání. Cílem rekvalifikačního vzdělávání je nejen získání znalostí a dovedností potřebných pro novou profesi, ale sleduje i psychickou a motivační pomoc. To znamená zajištění společenského kontaktu, eliminace společenské izolovanosti, vzájemná pomoci při zajišťování uplatnění.⁴⁷

7.1 Formy rekvalifikace

Po absolvování rekvalifikačního kurzu obdrží jedinci osvědčení o rekvalifikaci, které je vydáváno po úspěšném ukončení vzdělávacího programu, s uvedením názvu

⁴⁶ Viz www.uradprace.cz

⁴⁷ Viz www.poc-sluzba.cz

vzdělávacího programu, pracovní činnosti, na kterou byla rekvalifikace prováděna a hodinové dotace výuky podle jednotlivých předmětů. Pokud jsou kurzy realizovány v rozsahu požadovaném pro udělení akreditace,⁴⁸ obdrží absolventi osvědčení. V ostatních případech potvrzení o absolvování kurzu.

Rekvalifikační kurzy vymezují konkrétní vzdělávací program z hlediska stanovení výsledků vzdělávání, vymezení obsahu a rozsahu vzdělávání, profil absolventa, volby forem a metod výuky a způsobů ověřování výsledků vzdělávání nebo pracovní činnosti, pro něž je rekvalifikaci určena.

Formy rekvalifikace⁴⁹ :

- Specifická (cílená) - změna dosavadní kvalifikace zaměřená na získání teoretických a praktických poznatků pro výkon nové pracovní činnosti, vychází z bezprostředních potřeb trhu práce, případně příslibu zaměstnání.
- Nespecifická - přizpůsobení odbornosti absolventů středních škol do profesní oblasti snáze uplatnitelné na trhu práce, vychází z předpokládaných potřeb na trhu práce.
- Odborná praxe absolventů škol a příprava mladistvých - zaměstnavatelům, kteří zabezpečují absolventům středních škol v pracovním poměru odbornou praxi nebo zabezpečují získání kvalifikace mladistvým pracovníkům.
- Předkvalifikační - kurzy, které doplňují teoretické a praktické znalosti a dovednosti ke splnění kvalifikačních předpokladů pro zahájení příslušné (požadované) rekvalifikace (kurzy nenahrazují stupně vzdělání).
- Motivační - kurzy, které napomáhají k profesní orientaci s následnou rekvalifikací pro konkrétní pracovní uplatnění (určeno zejména pro mladistvé). Kurzy jsou realizovány jako vstupní modul specifické rekvalifikace. Osvědčení se vydává až po absolvování kurzu se zaměřením na výkon konkrétní pracovní činnosti nebo samostatně, v tomto případě obdrží uchazeč pouze potvrzení o absolvování motivačního kurzu.

⁴⁸Viz sbírka zákonů 524/2004. Akreditací zařízení se rozumí pověření zařízení MŠMT k provádění rekvalifikace pro vymezenou pracovní činnost podle vzdělávacího programu a k vydávání osvědčení o rekvalifikaci s celostátní platností.

⁴⁹Viz www.poc-sluzba.cz

- Rozšiřovací - kurzy, které rozšiřují dosavadní kvalifikaci o teoretické a praktické znalosti a dovednosti z jiné oblasti činnosti k vytvoření možností uplatnění na trhu práce.
- Prohlubovací - kurzy, které prohlubují teoretické a praktické znalosti a dovednosti v dosavadní kvalifikaci, většinou na základě změny právních předpisů.
- Doplnková - kurzy pro doplnění znalostí uchazeče o zaměstnání před nástupem do zaměstnání v případě požadavku zaměstnavatele, dokladem o absolvování kurzu při odpovídajícím rozsahu je osvědčení.
- Zaměstnanecká rekvalifikace - je rekvalifikace prováděná zaměstnavateli v zájmu dalšího pracovního uplatnění jejich zaměstnanců. Uskutečňuje se na základě písemné dohody uzavřené mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, koná se v pracovní době a je překážkou v práci na straně zaměstnance.

8. Výzkumné šetření diplomové práce

8.1 Předmět výzkumu

Téma bakalářské práce je Možnosti středoškolského vzdělávání absolventů zvláštní školy. Pro předmět výzkumu jsem zvolila dotazníkové šetření. Dotazník z názvem Profese je zaměřen na motivaci pracovního uplatnění absolventů ZŠ praktické v Praze a ZŠ Třebíč, dále na přístup absolventů k budoucímu zaměstnání, na jejich informovanost o trhu práce a představy o profesi, jenž si vybrali jako učební obor.

Cílem je ohodnotit především motivaci, reálné či nereálné představy a názory absolventů na profesní volbu jejich budoucích učebních oborů a možnosti pracovního uplatnění.

Jedná se o autorský dotazník.

Dotazník se vztahoval k následujícím bodům :

1. Jaký učební obor střední školy si absolventi vybrali, zda vzdělávání na OU, SOU, či PrŠ.
2. Spokojenost výběru učebního oboru.
3. Zda chce absolvent pracovat v učebním oboru, který si zvolil nebo zda uvažuje i o jiné profesi.

4. Názor absolventa o užitečnosti budoucí profese pro společnost.
5. Představa absolventa o finančním ohodnocení zvoleného povolání.
6. Kolik by absolvent chtěl jako zaměstnanec dané profese vydělávat.
7. Zda by absolvent pracoval i v jiném oboru, než ve kterém se vyučil, pokud by byl lépe finančně ohodnocen.
8. Jaké by absolvent vybral zaměstnání zda práci, která je dobře finančně ohodnocená, ale v dané práci je nevyhovující kolektiv, který znepríjemňuje pracovní atmosféru. Nebo práci se skvělým kolektivem, ale práce již není tak dobře finančně ohodnocena.
9. Kterému zaměstnání by absolvent dal přednost, zda práci s velkým časovým nasazením, bez volných víkendů, než práci s volnými víkendy a hůře finančně ohodnocenou.
10. Úřad práce by uchazeči o zaměstnání nabídl práci s nízkým platem, která se uchazeči nezamlouvá, na druhou stranu nutně potřebuje peníze. Absolvent se měl rozhodnout zda by takovou pracovní příležitost vzal nebo by nabídku odmítl a čekal na další příležitost.
11. Jaké měli absolventi důvody k volbě učebního oboru, zda jejich rozhodnutí ovlivnili rodiče nebo se rozhodli sami.
12. Jak by se absolventi rozhodli, pokud by byli v zaměstnání teprve ve zkušební době a v daném čase by byli nachlazení (nachlazení je bráno jako chřipkové onemocnění). Jedna možnost je přechození daného nachlazení, s tím, že do zaměstnání půjdou, druhá možnost je, že do práce nepůjdou, raději zůstanou doma v posteli. U této otázky bylo potřeba objasnit, v čem spočívá termín zkušební doba v zaměstnání, jaké rizika obnáší.
13. V zaměstnání je starší neustále poučující kolektiv. Absolvent si musel vybrat mezi dvěma možnostmi, zda v takové situaci bude potichu a nechá se nadále poučovat nebo zda se v takové situaci bude schopen obhájit .
14. Jakou by si absolvent vybral pracovní dobu ? Pouze denní směny nebo denní i noční směny s příplatkem.
15. U této otázky se absolvent rozhodoval pro dobře placenou práci bez pracovní smlouvy nebo pro hůře placenou práci s pracovní smlouvou v evidenci úřadu práce. Nutnou podmínkou této otázky bylo předem objasnit žákům, jaké mají představy o termínu pracovní smlouva, práce bez smlouvy, tedy práce na černo, co znamená práce, která je a není evidovaná úřadem práce.

16. Absolventi se museli rozhodnout pro zaměstnání fyzicky namáhavé s dobrým finančním ohodnocením nebo pro práci méně fyzicky namáhavou s horším finančním ohodnocením.
17. Kterému zaměstnání by absolventi dali přednost ? Zda práci manuální s malou zodpovědností ve firmě nebo práci duševní s velkou zodpovědností.
18. Předposlední otázka byla pouze orientační, pro zbystření dotazníků samotným tazatelům. Čím absolventi chtěli být, když byli malý. Pro dotazníkové šetření tato otázka nemá význam.
19. Poslední otázka dotazníku vyjadřuje životní cíle, priority absolventů. Žák musel ohodnotit klasifikačními známkami (od 1. – do 5.) pět životních cílů nebo priorit, čemu dávají ve svém životě největší přednost a naopak co je pro ně nejmíň důležité. 1.Vědecky pracovat 2.Mít lásku a žít rodinu 3.Mít hodně peněz 4.Cestovat a užívat si života 5. Být dobrý člověk s čistým svědomím.

8.2 Cíl dotazníkového šetření

Zjistit volbu učebních oborů absolventů ZŠ Třebíč a ZŠ praktické v Praze, dále zjistit jejich spokojenost profesní volby, názory absolventů na užitečnost a finanční ohodnocení zvolených učebních oborů.

Ohodnotit názory absolventů na téma zaměstnání, trh práce, charakter a druhy pracovních činností, práva a povinnosti vyplývající z pracovního poměru.

Zjistit informovanost absolventů o službách úřadu práce. Zhodnotit zodpovědnost absolventa v budoucím pracovním procesu. Porovnat a ohodnotit předběžné životní priority žáků s lehkou mentální retardací.

Porovnat vyplněné dotazníky a zjistit případné rozdíly názorů absolventů na zaměstnání a rozdíly v motivaci pracovního uplatnění žákův vybraných škol v Praze a v Třebíči.

8.3 Hypotéza bakalářské práce

Informace o vzdělávání žáků s lehkou mentální retardací a analýza bakalářské práce by měly potvrdit nebo vyvrátit stanovenou hypotézu.

Hypotéza : Absolventi ZŠ praktické v Praze mají vyšší motivaci se uplatnit v budoucím povolání a mají větší možnosti pracovního uplatnění, než absolventi ZŠ Třebíč.

8.4 Použité metody a techniky výzkumu

Pro ověření stanovené hypotézy a splnění cílů bakalářské práce bylo využito těchto metodických postupů:

- Analýza současné situace vzdělávání ZŠ vzdělávající žáky s lehkou mentální retardací a analýza středoškolského vzdělávání pro uchazeče se speciálními vzdělávacími potřebami.

- Analýza možností uplatnění osob s lehkou mentální retardací.

- Vlastní dotazníkové šetření pro absolventy ZŠ praktické v Praze a ZŠ Třebíč.

Základní výzkumnou metodou bylo dotazníkové šetření, při němž jsem vypracovala dotazník z názvem Profese. Dotazník jsem poprvé nabídla žákům 9. ročníku ve školním roce 2004/2005 v dubnu ve zvláštní škole (ZŠ praktická) v Praze a ve zvláštní škole (ZŠ) v Třebíči. Podruhé byl tentýž dotazník nabídnut žákům devátých ročníků ve stejných školách, ve školním roce 2006/2007 v březnu (školy měli již nové označení).

Pro výzkumné šetření bakalářské práce byl použit dotazník. Dotazník je metoda hromadného získávání údajů pomocí písemných otázek. Formy daných otázek na položky v dotazníku Profese jsou převážně uzavřené, strukturované. Dotazník nabízel ze dvou možností odpovědí na danou otázku. První dvě otázky v dotazníku, 7. otázka a otázka č.19. má formu otevřenou. Poslední otázka má položku škálovou. Položka vědecky pracovat, z nabízené životní priority, znamená pro účel tohoto dotazníku, pravdivost a vážnost odpovědí ze strany respondentů. Pokud respondent zmínil mezi hlavní cíle svého života vědecky pracovat, poukazuje to na úskalí nereálné představy schopností absolventa nebo si respondent dělal zkrátka legraci, tedy nebral tento dotazník a celou situaci vážně.

Dotazník byl anonymní, pouze odkazoval na pohlaví respondenta. Časový limit vyplnění dotazníků byl bez omezení.

Pro efektivní vyplnění dotazníků bylo nezbytné vysvětlit žákům jednotlivé body v dotazníku. Vysvětlit jim smysl daných otázek a varianty jejich odpovědí. Objasnit žákům dané pojmy v textu, tedy vyplňování dotazníků bylo formou skupinovou i individuální.

Při vyplňování dotazníku byl brán ohled na specifické vzdělávací potřeby žáků.

Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány procentuálním zastoupením respondentů a jejich odpovědí na dané otázky.

8.5 Objekt výzkumu

Dotazník byl koncipován jako názorové šetření, jehož objektem byli žáci devátého ročníku.

První sérii dotazníků v roce 2005 v dubnu vyplnilo celkem 26 žáků ZŠ praktických. V Praze 5 dívek a 8 chlapců, v A. a B. třídách, v Třebíči 4 dívky a 9 chlapců v jedné třídě 9. ročníku.

Druhou sérii dotazníků v roce 2006 v březnu vyplnilo celkem 29 žáků ZŠ praktických. V Praze 4 dívky a 7 chlapců v jedné 9. třídě a v Třebíči 4 dívky a 14 chlapců, v A. a B. třídách.

Celkový počet zúčastněných absolventů činí padesát pět, z toho sedmnáct dívek a třicet osm chlapců.

8.6 Výsledky dotazníkové šetření

Výsledky dotazníkové šetření jsou znázorněny ve dvou níže uvedených tabulkách a v jednom grafu.

Tabulka č. 1 vyjadřuje procentuální zastoupení pěti nejdůležitějších životních cílů či priorit dotazovaných.

Graf znázorňuje přehledně celkové názory absolventů na jejich ohodnocené životní priority či cíle, které byly uvedeny v dotazníku.

Tabulka č.2 znázorňuje procentuální zastoupení odpovědí na položené otázky v dotazníku.

Zájmy a životní zaměření absolventů se teprve vytvářejí v daném pracovním nebo studijním prostředí. Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Je důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty. Práce tedy neslouží pouze k výrobě statků nebo k vykonávání služeb, ale vytváří sociální pole strukturovaných kontaktů s možností vést rozhovory, potkávat jiné lidi a uzavírat přátelství, cestovat a užívat si života. Při zvládnání svých pracovních úkolů, jedinci mohou být finančně spokojeni a mohou zabezpečit v budoucnu svoji rodinu. Skupinová práce nabízí sociální prostředí, ve kterém se člověk hodnotí a srovnává s ostatními lidmi, tedy absolvent by měl být dobrým člověkem s čistým svědomím. V rámci střední školy se rozvíjí lidská osobní identita.

Tabulka č. 1

Priority	Praha		Třebíč		Celkem
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Vědecky pracovat	11,70%	11,10%	14,25%	12,50%	12,85%
Mít lásku a žít rodinu	27,80%	23,10%	26,30%	28,30%	27,30%
Mít hodně peněz	23,00%	22,20%	23,80%	17,50%	22,40%
Cestovat, užívat si života	18,00%	15,60%	15,10%	15,00%	15,88%
Být dobrým člověkem s čistým svědomím	19,50%	23,00%	20,55%	26,70%	21,57%

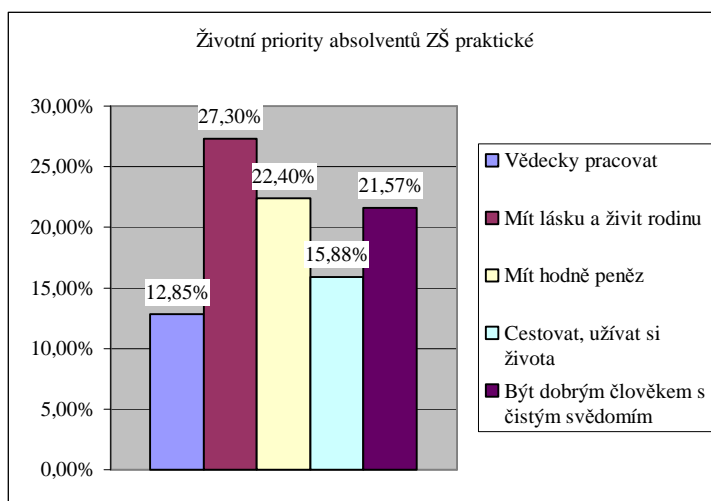
Každý člověk má v životě určité osobní cíle, představy či očekávání. Tyto krátkodobé nebo dlouhodobé cíle, představy či očekávání mohou v různé míře souviset se vzděláním a následně s profesní kariérou člověka. Čím více se volba učebního oboru, tedy volba povolání přibližuje k cílům, představám a očekáváním absolventa, tím větší spokojenost s budoucím zaměstnáním můžeme u absolventa jako pracovníka očekávat. Vedle tohoto faktoru je ovšem třeba počítat s tzv. pozitivními a negativními faktory. Zatímco pozitivní faktory (jako např. zvýšení platového ohodnocení, příjemné prostředí, pružná pracovní doba atd.) na pracovišti zvyšují spokojenost pracovníka, negativní

faktory (jako např. snížení platového ohodnocení, špatné vztahy na pracovišti, ztížené pracovní podmínky, práce daleko od bydliště atd.) působí logicky opačně.

Podstatný je potom postoj, jaký žáci v budoucím povolání vůči těmto faktorům zaujmou a jak se s nimi vyrovnají. Z psychologického hlediska je nutno upozornit na skutečnost, že na míru spokojenosti s volbou vhodného učebního oboru v následném zaměstnání mají většinou větší a trvalejší vliv faktory negativní než pozitivní.

Na prvním místě pro absolventy je jako životní priorita láska a obživa rodiny, na druhém místě touží žáci po penězích, na třetím místě je priorita být dobrým člověkem s čistým svědomím, na čtvrtém místě absolventi chtějí cestovat a užívat si života. Páté místo je priorita vědeckého pracování, což splňuje mé očekávání, žáci s lehkou mentální retardací nemohou vědecky pracovat.

Kdy nastává zvrát mezi nereálnými přáními a skutečným životním zaměřením na základě reálných představ, poznají žáci sami. Psychologicky jde v podstatě o srovnání sama sebe s okolím a uvědomování si nejen existujících rozdílů, ale i o tendenci přizpůsobovat se daným společenským hodnotám a akceptovat je.

Tabulka č.2

Číslo otázky	Otázka	Praha		Třebíč		Celkem
		Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
1	Jsem spokojený(á) se svým oborem	100%	100%	100%	100%	100%
2	Chci pracovat ve svém uč.oboru, neuvažuji o jiném povolání	100%	100%	96%	100%	98%
3	Můj uč.obor je užitečný pro společnost	100%	89%	100%	100%	98%
4	Můj uč. obor je dobře placený	100%	100%	92%	38%	87%
5	Pracoval(a) bych i v jiném, lépe placeném oboru	94%	56%	63%	13%	62%
6	Přijmu práci s nevyhovujícím kolektivem, pokud mi dobře zaplatí	28%	33%	58%	13%	40%
7	Chci mít volné víkendy, i za cenu nižšího příjmu	28%	44%	29%	50%	40%
8	Vezmu i hůře placenou práci od ÚP, nepočkám na lepší pracovní příležitost	57%	33%	67%	75%	40%
9	Obor mi vybrali rodiče	14%	11%	29%	38%	24%
10	Obor jsem si vybral(a) sám	86%	89%	71%	62%	76%
11	Nemoc ve zkušební době přechodím, nezůstanu v posteli	100%	89%	75%	25%	84%
12	Nenechám se v práci příliš poučovat od staršího kolektivu a obhájím se	93%	56%	71%	62%	71%
13	Noční směny mi nevadí	72%	33%	54%	75%	64%
14	Raději bych práci bez smlouvy s lepším příjmem, než práci od ÚP s nižším příjmem	43%	11%	29%	38%	31%
15	Raději bych fyzicky namáhavou a dobře placenou práci	93%	66%	62%	62%	71%
16	Přijmu spíše manuální práci s menší zodpovědností, než mít větší zodpovědnost ve firmě	50%	45%	54%	13%	56%

9. Závěr

Stanovená hypotéza : Absolventi ZŠ praktické v Praze mají větší motivaci uplatnit se v budoucím povolání a lepší možnosti pracovního uplatnění, než absolventi ZŠ v Třebíči se potvrdila v tom smyslu, že absolventi z Prahy mají velkou nabídku středních škol, následně i pracovních příležitostí, zatímco absolventi z Třebíče a okolí mají malou nabídku výběru OU, SOU. Žáci musí volit obory, které jsou daleko od jejich bydliště. Pro dívky možnosti výběru učebních oborů jsou v Třebíči minimální.

Hypotéza se nepotvrdila v tom smyslu, že absolventi z Prahy v dotazníkovém šetření neprokázali větší motivace se uplatnit v budoucím povolání. Absolventi z Třebíče mají větší potřebu pracovat. To znamená větší motivaci k práci i za cenu nižšího příjmu a většího pracovního nasazení. Snaha sehnat práci je v tomto pohledu u absolventů z Třebíče vyšší. Najít dobré zaměstnání v Třebíči není jednoduché.

Možnosti lepšího pracovního uplatnění mají absolventi v Praze. V Třebíči je poměrně vysoké procento celkové nezaměstnanosti, tím se zvyšuje riziko pobírání sociálních dávek. Příčiny neúspěchu v Třebíči jsou takové, že absolvent práci zkrátka nenašel. Důvodem může být velká vzdálenost od domova, problémy s dopravou, nízký plat nebo nutné velké nasazení.

Důvodem nedostatku pracovních míst je mimo jiné velké soustředění absolventů a oborů v regionu. U atraktivních učebních oborů může dojít k přebytku nabídky pracovních sil nad poptávkou, zatímco u oborů, ve kterých je šance na umístění absolventů větší, není o studium zájem. Vysoká poptávka je po stavebních dělnících, zámečnících, švadlenách, šičkách, svářečích a prodavačích.

Absolventi ZŠ praktické v Praze často uplatňují příliš vysoké nároky, nechtějí ani na omezenou dobu nastoupit na místo, která neodpovídá získané kvalifikaci, přestože by tím získali potřebnou praxi a všeobecné pracovní návyky, a následně i vyšší šanci na získání odpovídajícího pracovního uplatnění.

Všeobecně absolventům často chybí větší aktivita a flexibilita, nejsou připraveni nést zodpovědnost za svá rozhodování, očekávají, že se o ně někdo (stát) postará. Proto

důležitou součástí úspěchu absolventů je důsledná motivace a posílení vlastní odpovědnosti za prosazení se na trhu práce.

Zřejmou souvislost s odchodem žáků ze střední školy přímo na trh práce má jejich sociální zázemí, především rodiče a jejich zájem či postoj ke vzdělávání. Celkově není ve studiu po základní škole podíl žáků předčasně ukončujících studium příliš velký. V učebních oborech je však situace znepokojující zejména z toho důvodu, že všichni žáci, kteří neukončili studium, zůstali se základním vzděláním. To znamená, že přicházejí na trh práce jako nekvalifikovaní pracovníci se základním vzděláním. Absolventi se základním vzděláním jsou častěji odkázáni na pomoc svého okolí, ať už neformální ze strany rodičů a známých, či formální ze strany úřadu práce.

Čím nižší je úroveň vzdělání, tím vyšší je nezaměstnanost a nedostatek nabídky volných pracovních míst.

Obecně platí, že ve sféře práce se lépe uplatňují především uchazeči s vyšším vzděláním a ti, kteří jsou schopni rychle se adaptovat na nové podmínky, mají široké všeobecné znalosti, umí pracovat s informacemi, průběžně se sami vzdělávají, ovládají informační technologie a jazyky, jsou samostatní a tvůrčí.

10. Resumé

The title of thesis is The high-school education possibilities of special school pupils. Special school educates pupils having cephalonia with special education needs.

The goal of the thesis is to find out the possibilities and motivation for a placement of pupils finishing special school. I chose special school in Třebíč and special school in Prague for research. Pupils who finished the special school filled up „The profession“ questionnaire, which purpose was to find out their professional orientation and motivation for a future employment.

For special school pupils, the high-school education possibilities are high training colleges, training colleges and practical schools. The highest possibility of placement is at training schools. Better job placement possibilities have special school pupils finishing the school in Prague. Higher job placement motivation have special school pupils who finished the school in Třebíč.

11. Seznam použité literatury

1. Hintnaus, Ladislav. Člověk a rodina Smysl a funkce rodiny (Anatomie, fyziologie a patologie lidské rodiny . CSc. 1.vyd. České Budějovice :1998. 96s. Jihočeská univerzita, zdravotně sociální fakulta, ISBN 80-7040-315-2
2. Langer, Stanislav.Mentální retardace- Etiologie, diagnostika, profesiografie, výchova. 1.vyd. Hradec Králové : Kotva,1990, ISBN 80-900254-0-4
3. Langer, Stanislav Mládež problémová její typy a možnosti uplatnění, diagnostické, výchovné a profesiografické modely. 1.vyd. Hradec Králové : Kotva, Hradec Králové 1994. 203s. ISBN 80-900254-3-9
4. Langer,S. Modely pro psychologickou diagnostiku a výchovu žáků – Neprospěch a poruchy chování. 1.vyd. Praha : Statní pedagogické nakladatelství Praha 1969. 220s. ISBN 80-900102-5
5. Müller, Oldřich. Lehká mentální retardace v pedagogickopsychologickém kontextu. vyd 1. Olomouc : Univerzita Palackého 2001, 96 s.ISBN 80-244-0207-6
6. Rabušicová, Milada. Šedová, Klára aj. Škola a (versus) rodina,1.vyd. Brno : Masarykova univerzita 2004. 156s. ISBN 80-210-3598-6
7. Matoušek, Oldřich. Slovník sociální práce, vyd.1. Praha. nakladatelství Portál 2003,284 s. ISBN 80-7178-549-0
8. Švancar,Radmil. Blíží se konec divoké integrace?. Učitelské noviny.2003 č.19, s. 16.
9. Švarcová, Iva.Vzdělávání, Výchova, sociální péče. 1.vyd. Praha : Portál, 200, 178s. ISBN 80-7178-506-7
10. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České Republice za rok 2004. 1 vyd. Praha : Ústav pro informace ve vzdělání, 2004. 184s.MŠMT. ISBN 80-211-0503-8

10. *Zákony V/2006*, vydavatel Poradce, s.r.o., Český Těšín, ISBN 80-7365-128-9

Počítačové zdroje

11. Brychnáčová, Eva, Zahradníková Jana. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením*. [online]. Praha : Výzkumný ústav pedagogický v Praze, srpen 2005 [cit.2006-03-16]
Dostupný z www : <http://www.vuppraha.cz/index.php?op=sections&sid=11>

12. Burda, Vladimír.Festová Jeny, aj.*Přístup mladých lidí ke vzdělávání a jejich profesní uplatnění*. [online] Praha : Národní ústav odborného vzdělávání 2003 [cit.2006-03-10]

Dostupná

z www.http://www.nuov.cz/public/File/vzdelavani_a_trh_prace/nezamestnanost_absolventu_skol/PRISTUP.pdf

13. *Integrovaný systém typových pozic* [online]. Praha : 2006 [2006-03-15].Dostupná z www: <http://ktp.istp.cz/charlie/expert2/act/overvw.act>

14. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů* [online].Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2002 [cit.2006-03-15].

Dostupný z www:http://www.nuov.cz/public/File/vzdelavani_v_cr/rvp/Metodika.pdf

15. *Rekvalifikace* [online]. Formy rekvalifikace : Praha:2006 [2006-05-15].

Dostupná z www: <http://www.poc-sluzba.cz/rekval.htm>

16. *Sbírka zákonů č.72/2005 O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních* [online]. Sbírka zákonů/2005 Česká Republika [cit.2006-03-05].Dostupný z www:http://www.msmt.cz/_DOMEK/default.asp?ARI=103221&CAI=3257>ISSN – 1211-1244

17. *Sbírka zákonů 524/2004 O akreditaci zařízení k provádění rekvalifikace uchazečů zaměstnání a zájemců o zaměstnání* [online]. Sbírka zákonů/2005 Česká Republika [cit.2006-09-05].Dostupný z www:<http://www.msmt.cz/Files/HTM/IHvyhlaska524.htm>

18. *Učební dokumenty. Obor vzdělání: 78-62-C/002 Praktická škola dvouletá.* [online]. Praha : MŠMT, 2005 [cit. 2006-04-06]

Dostupná z www : <http://www.msmt.cz/Files/HTM/AKUDPRSdvouleta1.htm>

19. Thlíková, Jana. Vojtěch Jíří. *Názory pracovníků úřadu práce na uplatnění absolventů škol.* [online]. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2004 [cit.2006-04-12]. Dostupný

z [www.http://www.nuov.cz/public/File/vzdelavani_a_trh_prace/uplatneni_absolventu_s_kol/nazory_UP.pdf](http://www.nuov.cz/public/File/vzdelavani_a_trh_prace/uplatneni_absolventu_s_kol/nazory_UP.pdf)

20. *Úřad práce* [online]. Oddělení rekvalifikací. Třebíč : Úřad práce v Třebíči, 2006 [cit.2006-05-12]. Dostupná z [www:http://portal.mpsv.cz/sz/local/tr_info/zprostredkovani](http://portal.mpsv.cz/sz/local/tr_info/zprostredkovani)

12. Přílohy

12.1 Seznam použitých zkratk

IQ – inteligenční koeficient

KKOW - klasifikace kmenových oborů vzdělání

MŠMT – ministerstvo školství a tělovýchovy

PrŠ – praktická škola

OU – odborné učiliště

RVP – rámcový vzdělávací program

RVP-ZV-LMP – rámcový vzdělávací program základního vzdělávání – příloha opravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením

Sb. – Sbírka zákonů

SOU – střední odborné učiliště

SPC – speciální pedagogické centrum

ŠVP – školský vzdělávací program

U - učiliště

ÚP – úřad práce

ZŠ praktická – základní škola praktická

ZvŠ - zvláštní škola

12. 2 Příloha č. 2

Platnost učebních dokumentů učebních oborů skupiny E – odborná učiliště k 1. září 2005

Učební obory skupiny E (OU)

(č.j. 25 668/2004-24, Věstník MŠMT sešit 10/2004)

Kód oboru podle KKO V	Název učebního oboru	Učební dokumenty dobíhající č.j..... ze dne.....	Učební dokumenty aktuální č.j..... ze dne.....	Poznámka
21-52-E/001	Hutnické práce		11 814/99-24 ze dne 8.11.1999	1)
21-54-E/002	Formířské práce		20 152/95-24 ze dne 7.8.1995	1)
23-51-E/004	Zámečnické práce a údržba		20 154/95-24 ze dne 9.8.1995	1)
23-51-E/005	Zámečnické práce ve stavebnictví		20 357/95-24 ze dne 9.8.1995	1)
23-54-E/001	Výroba kovové bižuterie		20 174/98-24 ze dne 2.6.1998	1)
23-56-E/004	Obráběcí práce		20 158/95-24 ze dne 4.8.1995	1)
23-57-E/002	Kovářské práce	20 153/95-24 ze dne 7.8.95. Platnost ukončena k 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem.	Od 1. 9.2003 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 20 242/2003 – 24 ze dne 22. 5. 2003.	2)
23-64-E/002	Strojně montážní práce – montérské práce		25 119/95-24 ze dne 18.11.1995	1)
23-64-E/003	Strojně montážní práce – automontážní práce		14 870/97-22 ze dne 3.3.1997	1)
23-71-E/001	Nožířské práce		28 846/96-22 ze dne 21.10.1996	1)
26-51-E/001	Elektrotechnické a strojně montážní práce		12 089/2000-24 ze dne 31.1.2000	1)
28-56-E/001	Papírenské práce		24 580/95-24 ze dne 8.11.1995	1)
28-57-E/001	Keramické práce		24 805/2000-24 ze dne 7.8.2000	1)
28-58-E/001	Výroba lisovaného skla		24 414/95-24 ze dne 6.11.1995	1)
28-58-E/002	Výroba dutého skla		12 997/97-22 ze dne 12.2.1997	1)
28-58-E/003	Zušlechťování skla	12 998/97-22 ze	Od 1.9.2004	2)

		dne 12.2.1997 platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	počínaje prvním ročníkem platí č.j. 20 981/2004-24 ze dne 14.6.2004.	
28-64-E/001	Práce při výrobě bižuterie a ozdobných předmětů – výroba bižuterie		20 149/95-95-24 ze dne 7.8.1995	1)
Kód oboru podle KKO V	Název učebního oboru	Učební dokumenty dobíhající č.j..... ze dne.....	Učební dokumenty aktuální č.j..... ze dne.....	Poznámka
29-53-E/002	Pekařské práce	18 276/95-24 ze dne 28.6.21995 platnost ukončena k 1.9.2002 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2002 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 17 213/2002-24 ze dne 8. 4.2002.	1)
29-54-E/002	Pečivářské a cukrovinkářské práce		18 275/95-24 ze dne 1.8.1995	1)
29-54-E/003	Cukrářské práce		24 017/2001-24 ze dne 30.8.2001	1)
29-55-E/001	Mlékařské práce		19 087/2001-24 ze dne 6.6.2001	1)
29-56-E/002	Řeznické a uzenářské práce		20 979/2001-24 ze dne 2. 7. 2001	1)
29-58-E/001	Konzervářské práce		24 579/95-24 ze dne 8.11.1995	1)
31-51-E/001	Přádelnické práce		25 202/95-24 ze dne 17.11.1995	1)
31-53-E/003	Tkalcovské práce	25 203/95-24 ze dne 17.11.1995. Platnost ukončena k 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 22 426/2003-24 ze dne 25.6. 2003.	1)
31-54-E/001	Pletařské práce		24 358/95-24 ze dne 3.11.1995	1)
31-59-E/001	Šití oděvů		17 215/2002-24 ze dne 8. 4. 2002	1)
31-59-E/002	Šití prádla		17 214/2002-24 ze dne 8.4.2002	1)
31-62-E/001	Kloboučnické práce		34 858/97-24 ze dne 24.11.1997	1)
32-52-E/001	Brašnářské a sedlářské práce		20 160/95-24 ze dne 4.8.1995	1)
32-54-E/001	Obuvnické práce		24 359/95-24 ze dne 3.11.1995	1)
33-52-E/001	Kartáčnické a košíkářské práce		17 410/2000-24 ze dne 13.4. 2000	1)
33-53-E/001	Košíkářské práce		24 139/96-24 ze dne 19.7.1996	1)
33-56-E/001	Truhlářské práce		20 151/95-24 ze dne 7.8.1995	1)
33-56-E/004	Tesařské a truhlářské práce –		25 206/95-24 ze dne 17.11.1995	1)

	truhlářské práce ve stavebnictví			
33-57-E/001	Dřevařské práce		20 148/95-24 ze dne 7.8.1995	1)
33-59-E/001	Čalounické práce		20 159/95-24 ze dne 4.8.1995	1)
34-57-E/001	Knihářské práce	20 150/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1..2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 20 980/2004-24 ze dne 14.6.2004.	2)
36-51-E/002	Dlaždičské práce	20 142/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 22 427/2003-24 ze dne 25. 6 2003.	1)
36-54-E/001	Kamenické práce		24 578/95-24 ze dne 8.11.1995	1)
36-55-E/001	Klempířské práce ve stavebnictví	20 355/95-24 ze dne 9.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 22 428/2003-24 ze dne 25.6.2003.	1)
36-57-E/005	Malířské, lakýrnické natěračské práce – malířské a natěračské práce		24 357/95-24 ze dne 4.11.1995	1)
36-57-E/007	Malířské, lakýrnické natěračské práce – lakýrnické a natěračské práce		18 169/97-22 ze dne 11.4.1997	1)
36-59-E/001	Podlahářské práce	25 204/95-24 ze dne 18.11.1995. Platnost ukončena k 1.9.2002 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2002 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 19 590/2002-24 ze dne 17.5.2002	1)
36-62-E/002	Sklenářské práce		24 416/95-24 ze dne 6.11.1995	1)
36-64-E/002	Tesařské a truhlářské práce – tesařské práce		20 139/95-24 ze dne 7.8.1995	1)
36-67-E/001	Zednické práce	20 140/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2003 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 19 589/2002-24 ze dne 17.5.2002	1)
36-67-E/002	Stavební práce	20 358/95-24 ze dne 9.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 30 939/2003-24 ze dne 20.11.2003.	2)
36-68-E/001	Železobetonářské práce		25 205/95-24 ze dne 17.11.1995	1)
36-69-E/001	Pokrývačské práce		19 591/2002-24 ze dne 17. 5.2002	1)
41-51-E/006	Farmářské práce	20 141/95-24 ze dne 1.8.1995.	Od 1.9.2004 počínaje prvním	2)

		Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	ročníkem platí č.j. 20 979/2004-24 ze dne 14.6.2004.	
41-52-E/004	Květinářské, zelinářské a ovocnářské práce	20 359/95-24 ze dne 9.8.1996. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.		3)
Kód oboru podle KKO V	Název učebního oboru	Učební dokumenty dobíhající č.j..... ze dne.....	Učební dokumenty aktuální č.j..... ze dne.....	Poznámka
41-52-E/005	Sadovnické a květinářské práce	20 156/95-24 ze dne 4.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9. 2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 26 693/2003-24 ze dne 15.9.2003.	1)
41-52-E/006	Vinohradnické a ovocnářské práce	20 879/95-24 ze dne 25.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.		3)
41-52-E/008	Květinářské práce – květinářské a aranžérské práce	20 155/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 19 593/2002-24 ze dne 17. 5. 2002.	1)
41-52-E/009	Květinářské práce- květinářské a zelinářské práce	18 270/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.		3)
41-52-E/011	Zahradnické práce		Od 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 24 489/2003-24 ze dne 5. 9. 2003.	1)
41-53-E/003	Včelařské, zelinářské a ovocnářské práce	34 859/97-24 ze dne 24.11.1997. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.		3)
41-55-E/002	Opravařské práce		18 274/95-24 ze dne 28.6.1995	1)
41-56-E/002	Pěstební a lesnické práce		14 869/97-22 ze dne 3.3.1997	1)
65-52-E/001	Kuchařské práce		24 018/2001-24 ze dne 30.8.2001	1)
66-51-E/003	Prodavačské práce		17 310/2000-24 ze dne 11.4.2000	1)
69-53-E/001	Práce v autoservisu		30 991/96-22 ze dne 27.11.1996	1)
69-54-E/002	Práce v čistírnách a		20 146/95-24 ze	1)

	prádelnách		dne 7.8.1995	
69-55-E/003	Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních – provozní práce	20 143/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem platí č.j. 20 984/2004-24 ze dne 14.6.2004.	2)
69-55-E/005	Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních – pečovatelské práce	20 144/95-24 ze dne 7.8.1995. Platnost ukončena k 1.9.2004 počínaje prvním ročníkem.	Od 1.9.2004 počínaje první ročníkem platí č.j. 20 985/2004-24 ze dne 14.6.2004	2)

12.3 PŘÍLOHA č. 3

DOTAZNÍK PROFESE

Škola : Základní škola praktická, Slezská 1486/68,130 00 Praha – Vinohrady

Škola : Základní škola Třebíč, Cyrilometodějská 22, 674 01

ROČNÍK 9.

POHLAVÍ : CHLAPEC -- DÍVKA

DATUM VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU :

1. Na který učební obor jsi dal(a) přihlášku :
2. Na který učební obor jsi byl(a) přijat(a) :
3. Jsi spokojený(á) s učebním oborem, na který jsi by(a) přijat(a)? ANO --- NE
4. Chceš pracovat v učebním oboru, na který jsi byl(a) přijat(a) ANO --- NE
5. Myslíš jsi , že je Tvůj učební obor užitečný pro společnost ? ANO --- NE
6. Myslíš jsi, že je Tvůj učební obor dobře placený ? ANO --- NE
7. Kolik bys chtěl(a) vydělávat peněz ?
8. Pracoval(a) by jsi i v jiném oboru, než je Tvůj výuční list,kdyby byl lépe placený?
ANO --- NE
9. Jaké by jsi vybral(a) zaměstnání
A – dobře placenou práci, ale práci by byl špatný kolektiv
B – málo placenou práci, ale v práci by byl skvělý kolektiv

10. Jaké by jsi vybral(a) zaměstnání ?

A – dobře placená práce, ale neměl(a) bys žádné volné víkendy

B – málo placená práce, ale měl(a) bys volné víkendy

11. Jaké by jsi vybral(a) zaměstnání ?

Úřad práce by Ti nabídl práci, která je málo placená, a práce se Ti nelíbí, ale Ty peníze potřebuješ !

A – práci bych vzal(a)

B – práci bych nevezal(a), čekal(a) bych na další příležitost

12. Jaké jsi měl(a) důvody k volbě oboru studia ?

A – obor mi vybrali rodiče

B – vybral(a) jsem si obor sám(a)

13. Jak by jsi se rozhodl(a)?

Byl(a) bys ve zkušební době, a byl(a) bys nachlazený(á) je velké riziko, že práci ztratíš !

A – do práce by jsi šel(la) a nachlazení by jsi přechodil(la)

B – do práce bych nešel(la), ale asi práci ztratím

14. Jak by jsi se rozhodl(a) ? V práci je starší kolektiv a neustále Tě poučují

A – budu potichu, nechám si to líbit

B – nenechám si to líbit a budu se hájit

15. Jakou by jsi vybral(a) pracovní dobu ?

A – pouze denní směny

B – denní i noční (za noční je příplatek)

16. Jaké by jsi vybral(a) zaměstnání ?

A – práce na černo, bez pracovní smlouvy ale, práce je dobře placená

B – práce evidovaná na úřadu práce s pracovní smlouvou, ale práce je málo placená

17. Jaké by jsi vybral(a) zaměstnání ?

A – velice fyzicky namáhavé zaměstnání s vyšším příjmem

B – málo fyzicky namáhavé zaměstnání s nižším příjmem

18. Jaké by jsi vybral(a) zaměstnání?

A – Práce manuální, kde máš malou zodpovědnost ve firmě

B – Práce duševní, kde máš velkou zodpovědnost ve firmě

19. Čím jsi chtěl(a) být, když jsi byl(a) malý(á) ?.....

20. Ohodnot' životní cíle, které jsou pro tebe na prvním místě, na druhém místě, na třetím místě, na čtvrtém místě, a na pátém místě !

_____ Vědecky pracovat

_____ Mít lásku a žít rodinu

_____ Mít hodně peněz

_____ Cestovat a užívat si života

_____ Být dobrým člověkem s čistým svědomím

